

ÜLKELER REHBERİ

2011 İGE sıralaması ve 2010 ile 2011 yılı arasındaki sıralama değişimi

Afghanistan	172	Georgia	75
Albania	70 ↑ 1	Germany	9
Algeria	96	Ghana	135 ↑ 1
Andorra	32	Greece	29
Angola	148	Grenada	67
Antigua and Barbuda	60 ↑ 1	Guatemala	131
Argentina	45 ↑ 1	Guinea	178
Armenia	86	Guinea-Bissau	176
Australia	2	Guyana	117 ↑ 2
Austria	19	Haiti	158 ↑ 1
Azerbaijan	91	Honduras	121 ↓ -1
Bahamas	53	Hong Kong, China (SAR)	13 ↑ 1
Bahrain	42	Hungary	38
Bangladesh	146	Iceland	14 ↓ -1
Barbados	47	India	134
Belarus	65	Indonesia	124 ↑ 1
Belgium	18	Iran, Islamic Republic of	88 ↓ -1
Belize	93 ↓ -1	Iraq	132
Benin	167	İreland	7
Bhutan	141 ↓ -1	Israel	17
Bolivia, Plurinational State of	108	Italy	24
Bosnia and Herzegovina	74	Jamaica	79 ↓ -1
Botswana	118 ↓ -1	Japan	12
Brazil	84 ↑ 1	Jordan	95 ↓ -1
Brunei Darussalam	33	Kazakhstan	68 ↑ 1
Bulgaria	55 ↑ 1	Kenya	143 ↑ 1
Burkina Faso	181	Kiribati	122
Burundi	185	Korea, Republic of	15
Cambodia	139 ↑ 2	Kuwait	63 ↓ -1
Cameroon	150 ↑ 1	Kyrgyzstan	126
Canada	6	Lao People's Democratic Republic	138 ↑ 1
Cape Verde	133	Latvia	43
Central African Republic	179	Lebanon	71 ↓ -1
Chad	183 ↓ -1	Lesotho	160
Chile	44	Liberia	182 ↑ 1
China	101	Libya	64 ↓ -10
Colombia	87 ↑ 1	Liechtenstein	8
Comoros	163	Lithuania	40 ↑ 1
Congo	137	Luxembourg	25
Congo, Democratic Republic of the	187	Madagascar	151 ↓ -2
Costa Rica	69 ↓ -1	Malawi	171
Côte d'Ivoire	170	Malaysia	61 ↑ 3
Croatia	46 ↓ -1	Maldives	109
Cuba	51	Mali	175
Cyprus	31	Malta	36
Czech Republic	27	Mauritania	159 ↓ -1
Denmark	16	Mauritius	77
Djibouti	165 ↓ -1	Mexico	57
Dominica	81 ↓ -1	Micronesia, Federated States of	116
Dominican Republic	98 ↑ 2	Moldova, Republic of	111
Ecuador	83	Mongolia	110
Egypt	113 ↓ -1	Montenegro	54 ↑ 1
El Salvador	105	Morocco	130
Equatorial Guinea	136 ↓ -1	Mozambique	184
Eritrea	177	Myanmar	149 ↑ 1
Estonia	34	Namibia	120 ↑ 1
Ethiopia	174	Nepal	157 ↓ -1
Fiji	100 ↓ -3	Netherlands	3
Finland	22	New Zealand	5
Former Yugoslav Republic of Macedonia	78 ↓ -2	Nicaragua	129
France	20	Niger	186
Gabon	106	Nigeria	156 ↑ 1
Gambia	168	Norway	1

NOT

Tabloda kullanılan yukarı ve aşağı yönlü oklar, tutarlı veriler ve metodoloji kullanılmak suretiyle, adı geçen ülkenin 2010-2011 yılları arasındaki ülke sıralamasında kaydettiği değişiklikleri göstermekte olup boşluk bırakılan yerler sıralamada herhangi bir değişiklik olmadığı anlamına gelmektedir.

Occupied Palestinian Territory	114
Oman	89
Pakistan	145
Palau	49
Panama	58 ↑ 1
Papua New Guinea	153 ↓ -1
Paraguay	107
Peru	80 ↑ 1
Philippines	112 ↑ 1
Poland	39
Portugal	41 ↓ -1
Qatar	37
Romania	50
Russian Federation	66
Rwanda	166
Saint Kitts and Nevis	72
Saint Lucia	82
Saint Vincent and the Grenadines	85 ↓ -1
Samoa	99
São Tomé and Príncipe	144 ↓ -1
Saudi Arabia	56 ↑ 2
Senegal	155
Serbia	59 ↑ 1
Seychelles	52
Sierra Leone	180
Singapore	26
Slovakia	35
Slovenia	21
Solomon Islands	142
South Africa	123 ↑ 1
Spain	23
Sri Lanka	97 ↑ 1
Sudan	169
Suriname	104
Swaziland	140 ↓ -2
Sweden	10
Switzerland	11
Syrian Arab Republic	119 ↓ -1
Tajikistan	127
Tanzania, United Republic of	152 ↑ 1
Thailand	103
Timor-Leste	147
Togo	162
Tonga	90
Trinidad and Tobago	62 ↑ 1
Tunisia	94 ↓ -1
Turkey	92 ↑ 3
Turkmenistan	102
Uganda	161
Ukraine	76 ↑ 3
United Arab Emirates	30
United Kingdom	28
United States	4
Uruguay	48
Uzbekistan	115
Vanuatu	125 ↓ -2
Venezuela, Bolivarian Republic of	73
Viet Nam	128
Yemen	154
Zambia	164 ↑ 1
Zimbabwe	173

Günümüzdeki ve gelecekteki nesillerin sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürme hakkını teminat altına almak... 21'inci yüzyılda gelişme anlamında aşılması gereken en büyük engel budur. *İnsani Gelişme Raporu 2011*, sürdürülebilirliğin eşitlikten ayrılmaz olduğunu gözler önüne sererek bu zorluğun aşılması yönünde küresel diyaloga, hakkaniyet, sosyal adalet ve herkesin daha kaliteli bir yaşam sürebilmesi gibi konulara önemli katkılarda bulunmaktadır.

Yapılan tahminler, ciddi çevresel riskler ve giderek daha da derinleşmekte olan eşitsizliklerin azaltılmasında sergilenen yetersizlik devam ettiği sürece dünyadaki yoksul çoğunluğun onlarca yıldır sürdürmekte olduğu ilerlemenin yavaşlayabileceğini ve hatta insani gelişme yönündeki küresel yönelimlerin tersine dönebileceğini göstermektedir. İnsani gelişme alanında kaydetmiş olduğumuz takdire şayan ilerleme, hem çevresel riskleri hem de eşitsizlikleri azaltmak için küresel anlamda cesur adımlar atılmadıkça sürdürülemez. Bu raporda, bireylere, yerel topluluklara, ülkelere ve uluslararası topluma birbirlerine destek olarak birbirlerini karşılıklı olarak güçlendirecek şekilde çevresel sürdürülebilirlik ve eşitliği nasıl sağlayabileceklerinin yolları gösterilmektedir.

Yapılan yeni analizler, ulusal boyutlardaki dengesizlik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin, temiz su ve gelişmiş sağlık imkânlarına erişimi nasıl engellediğini ve toprakların bozulması ile hava kirliliğinden kaynaklanan hastalık ve ölümlere neden olduğunu, ayrıca gelir dengesizliğinin etkilerini nasıl artırdığını gözler önüne sermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri aynı zamanda çevresel çıktılar da etkilemekte ve olumsuzlukları derinleştirmektedir. Küresel boyutta ise yönetim düzenlemelerinin daha ziyade gelişmekte olan ülkelerin sesini boğduğunu ve marjinal grupların daha da dışlanmasına neden olduğu görülmektedir.

Ancak eşitsizlik de, sürdürülemez uygulamalar da alternatifsiz değil. Yenilenebilir enerji kaynaklarına erişim, su, sağlık hizmetleri ve üreme sağlığı alanlarındaki yatırımlar gibi eşitliği artıracak türde girişimlerle hem sürdürülebilirlik hem de insani gelişme alanında ilerlemeler kaydedebilmek mümkündür. Daha sağlam bir hesap verme anlayışı ve daha güçlü demokratik süreçlerin de bu çıktılara olumlu etkisi olacaktır. Başarılı yaklaşımların temelinde, toplum yönetimi, daha geniş ölçekte kapsayıcı olan kurumsal yapılar ve dezavantajlı kesimlere hassasiyet gösterilmesi yatar. Binyıl Kalkınma Hedeflerinin ardından, dünyanın eşitlik ve sürdürülebilirlik anlayışını yansıtan bir gelişme çerçevesine de ihtiyacı vardır. Bu rapor, eşitlik anlayışını politika ve programlarla bütünleştiren, insanlara yasal ve siyasi düzlemlerde değişimi gerçekleştirme gücü veren yaklaşımların, geleceğe ilişkin ne büyük vaatler içerdiğini gözler önüne sermektedir.

Gelişme için ihtiyaç duyulan finansman hâlihazırdaki resmi gelişme desteklerinden katbekat fazladır. Örneğin, bugün düşük karbonlu enerji kaynaklarına yapılmakta olan harcamalar asgari ihtiyaçla ilgili tahminlerin bile yüzde ikisinden azdır. Finansman akışları, sürdürülemez uygulamalar ve eşitsizlik gibi engellerin aşılmasına yönelik çabalara yönlendirilmelidir. Bu anlamda, pazar mekanizmaları ve özel finansman kaynaklarının hayati önemi vardır ve tetikleyici kamu yatırımlarıyla desteklenerek güçlendirilmelidirler. Finansman alanındaki eksiklerin giderilmesi için bu rapor kapsamında da yer verilmiş olan yenilikçi düşüncelere ihtiyaç vardır.

Rapor aynı zamanda eşitlik ve söz söyleme hakkını destekleyen reformların da bir savunucusudur. Günümüzde olduğu kadar gelecekte de aramızdaki en az ayrıcalıklı kesimler karşısında toplu bir sorumluluğumuz var: Yarınların bugünden daha iyi olmasını sağlamak. Rapor, bu yolları görmemize yardımcı olabilir.

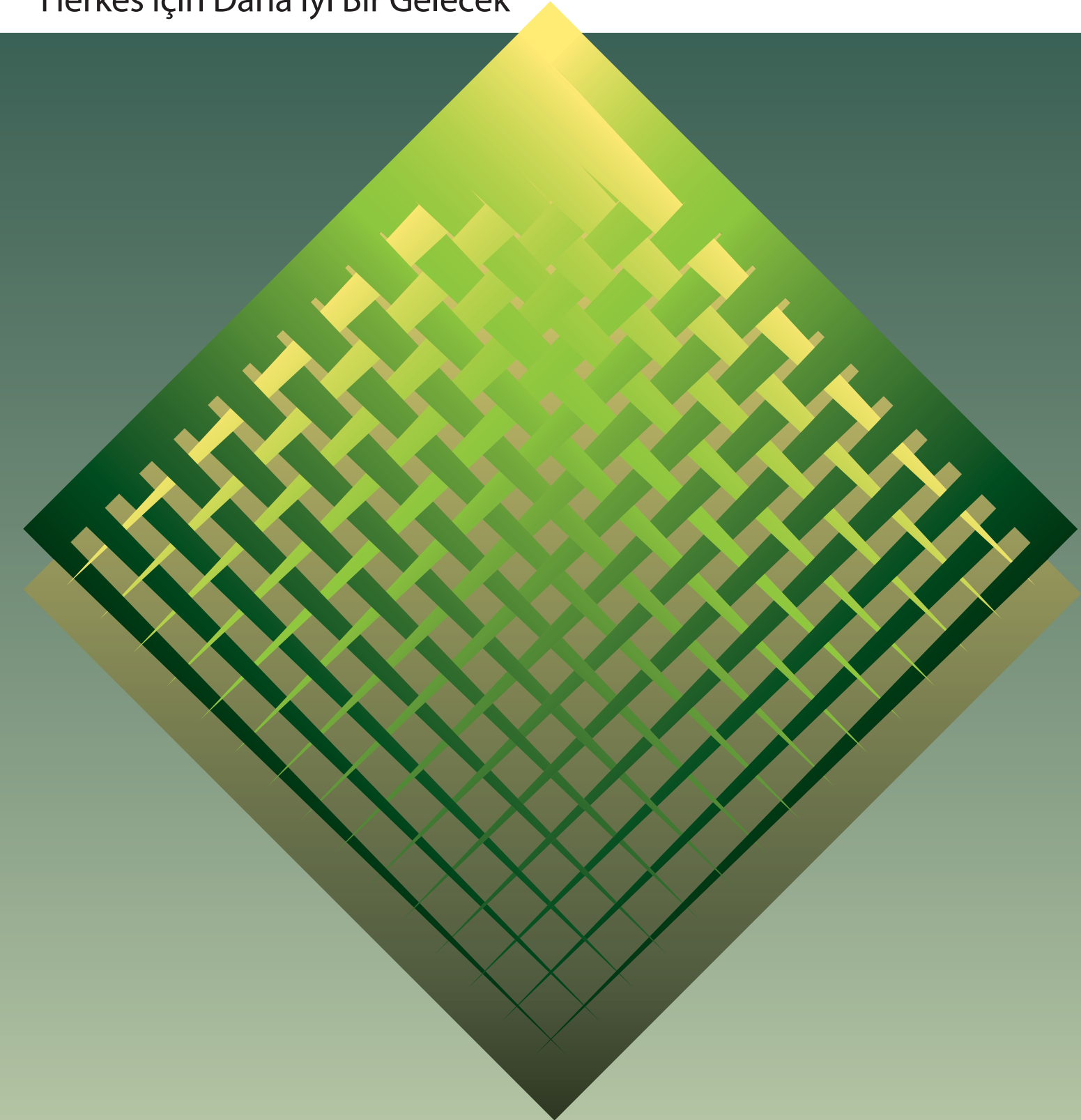

Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.

İnsani Gelişme Raporu 2011

Sürdürülebilirlik ve Eşitlik:

Herkes İçin Daha İyi Bir Gelecek

İGR 2011 Sürdürülebilirlik ve Eşitlik: Herkes İçin Daha İyi Bir Gelecek

Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.

Küresel, Bölgesel ve Ulusal İnsani Gelişme Raporları

İnsani Gelişme Raporları: Düşünsel anlamda bağımsız ve gelişmeyi ilgilendiren konular, eğilimler, kaydedilen ilerleme ve politikalar gibi konularda tecrübeye dayalı analiz çalışmaları olarak hazırlanan küresel İnsani Gelişme Raporları (İGR) BM Kalkınma Programı tarafından 1990 yılından beri her yıl yayımlanmaktadır. 2011 ve daha eski tarihli İGR'lerin hazırlanmasında yararlanılmış olan istişare özetleri, tartışma grupları, İnsani Gelişme Araştırma Yayınları Dizisi ve İGR Haber Bültenlerinin yanı sıra diğer kamusal bilgi materyallerinden oluşan kaynakların tam metin ve özetlerine,istatistiksel göstergeler, diğer veri araçları, etkileşimli haritalar, ülke bilgi formları ve İGR'lerle ilgili ek bilgilere başlıca BM dillerinde <http://hdr.undp.org> adresinden ücretsiz olarak erişilebilmektedir.

Bölgesel İnsani Gelişme Raporları: Son yirmi yıl içinde BM Kalkınma Programı bölge ofislerinin de desteğiyle, bölgesel konulara odaklı ve editoryal olarak bağımsız, kırktan fazla İGR yayımlanmıştır. Sıklıkla keskin tespitlerde bulunabilen analiz ve politika savunuları olan bu raporlarda Arap ülkelerindeki sivil özgürlüklerden, kadınların güçlendirilmesine, Asya ve Pasifik bölgelerindeki yozlaşmadan Orta Avrupa'da Romanlar ve diğer azınlıkların gördüğü muamelelere, ayrıca Latin Amerika ve Karayipler'deki eşitsiz refah dağılımına kadar pek çok kritik konu ele alınmıştır.

Ulusal İnsani Gelişme Raporları: 1992 yılında ilk ulusal İGR'nin yayımlanmasını takiben, BM Kalkınma Programı desteğiyle, yerel yazım ekipleri tarafından,140 ülkede Ulusal İGR'ler yayımlanmıştır. Günümüze kadar sayıları 650'ye varan bu raporlar yerelde yürütülen istişare ve araştırmalar yoluyla ulusal politika değerlendirmelerine bir insani gelişme perspektifi kazandırmaktadır. Eşitsizliklerin tespit edilmesi, ilerlemenin ölçümlenebilmesi ve olası çelişkiler açısından erken uyarı olarak görülebilecek işaretlerin algılanabilmesi açısından Ulusal İGR'ler çoğunlukla toplumsal cinsiyet, etnisite veya kentsel/kırsal yaşam ayrımına odaklanmaktadır. Ulusal gereksinimler ve ulusal perspektiflere dayandırıldıkları için bu raporların Binyıl Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve diğer insani gelişme önceliklerini de kapsayan ulusal politikaların belirlenmesi üzerinde önemli etkisi olduğu görülmüştür.

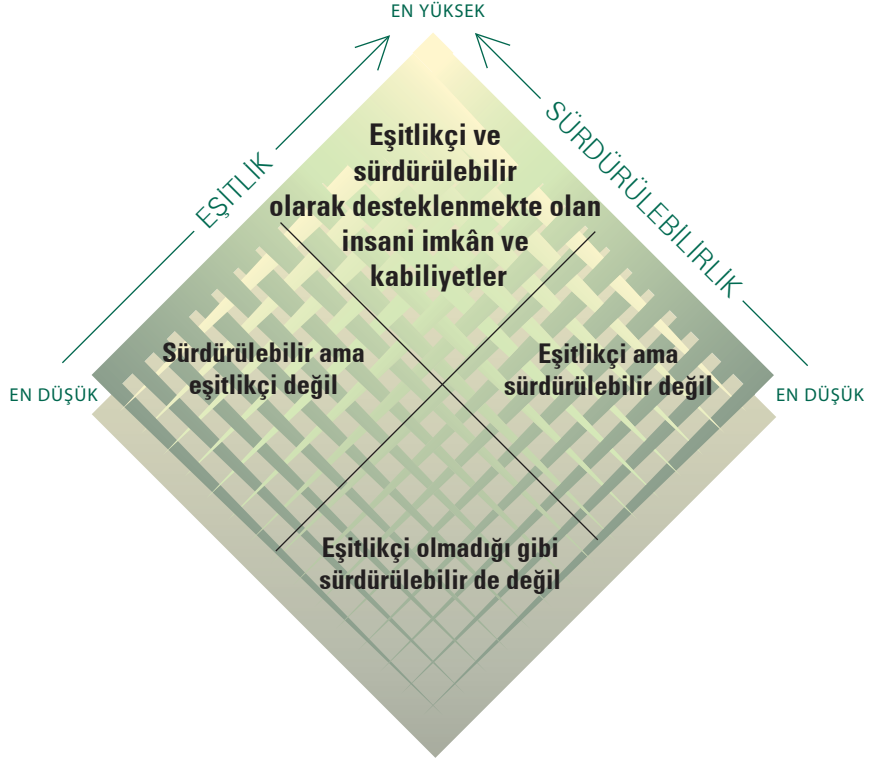
Ulusal ve Bölgesel İGR'ler, ilgili eğitim faaliyetleri ve başvuru kaynakları için bkz: <http://hdr.undp.org/en/nhdr/>.

İnsani Gelişme Raporları 1990-2010

1990	İnsani Gelişme Kavramı ve Ölçülmesi
1991	İnsani Gelişmenin Finansmanı
1992	İnsani Gelişmenin Küresel Boyutları
1993	Halk Katılımı
1994	İnsani Güvenliğin Yeni Boyutları
1995	Toplumsal Cinsiyet ve İnsani Gelişme
1996	Ekonomik Büyüme ve İnsani Gelişme
1997	Yoksulluğun Ortadan Kaldırılmasında İnsani Gelişme
1998	İnsani Gelişme İçin Tüketim
1999	İnsani Yüzü Olan Küreselleşme
2000	İnsan Hakları ve İnsani Gelişme
2001	Yeni Teknolojileri İnsani Gelişme İçin Kullanmak
2002	Parçalanmış Bir Dünyada Demokrasiyi Pekiştirmek
2003	Binyıl Kalkınma Hedefleri: İnsan Yoksulluğunu Ortadan Kaldırmak İçin Uluslararası Söz
2004	Günümüzün Farklı Dünyasında Kültürel Özgürlük
2005	Uluslararası İşbirliği Bir Kavşak Noktasında: Eşit Olmayan Bir Dünyada Yardım, Ticaret ve Güvenlik
2006	Kıtlığın Ötesinde: Güç Dengesizliği, Yoksulluk ve Küresel Su Krizi
2007/2008	İklim Değişikliğiyle Mücadele: Bölünmüş Bir Dünyada İnsan Dayanışması
2009	Engelleri Aşmak: Göç ve İnsani Gelişme
2010	Ulusların Gerçek Zenginliği: İnsani Gelişmenin Yolları

Daha fazla bilgi için:

<http://hdr.undp.org>

Bu raporda çevresel sürdürülebilirlik ve eşitlik arasındaki sıkı ilişkiye ışık tutulmakta ve her iki kavramın da günümüzde olduğu kadar gelecekte de insani özgürlüklerin genişletilmesi açısından kritik önemi olduğu gösterilmektedir. Geçtiğimiz onlarca yıl içinde insani gelişme alanında önemli ilerleme kaydedilmiş ve bu ilerleme *İnsani Gelişme Raporu'*nda da belgelenmiştir. Ancak, çevresel riskler ve eşitsizliklerin azaltılması yönünde tüm dünyada cesur adımlar atılmadıkça bu ilerlemenin devam etmesine olanak yoktur. Bu anlamda bizler, bireylerin, yerel toplulukların, ülkelerin ve uluslararası toplumun, birbirlerine destek olarak ve birbirlerini karşılıklı olarak güçlendirerek, çevresel sürdürülebilirlik ve eşitliği nasıl sağlayabileceklerine dair yollar belirliyoruz.

Kapakta yer alan çizimde farklı politikaların sürdürülebilirlik ve eşitlik üzerinde nasıl farklı etkiler yaratabileceği resmedilmiştir. Mümkün olan her durumda, önereceğimiz çözümlerin bir yandan çevreye yararlı diğer taraftan da eşitlik ve insani gelişmeyi destekler nitelikte olmasını tercih etmeliyiz. Sürdürülebilirlik ve eşitlik arayışının ortak bir çaba olarak yürütülebilmesi, bu süreçlerin mutlaka birbirini tamamlar nitelikte olmasını gerektirmez. Birçok durumda da öyle olmayacaktır zaten. Bazen, en uygulanabilir alternatifler sürdürülebilirlik ve eşitlik arasında karşılıklı bir ödünü de beraberinde getirecek, konunun açıklıkla ve özenle ele alınmasını gerekli kılacaktır. Hiçbir karşılıklı ödün ve etkileşim, toplumun yapısal ve kurumsal şartlarından bağımsız olamayacağına göre bizlerin de mevcut sıkıntılara odaklanmamız ve sürdürülebilirlik ve eşitlik arasında olumlu bir denge yakalamanın yollarını belirlememiz gerekmektedir. İşte bu rapor, sadece bahsedilen bu olumlu dengeyi yakalamayı değil aynı zamanda bu etkileşime giden yolları bulmayı da hedeflemektedir.

Özet
İnsani Gelişme Raporu 2011

Sürdürülebilirlik ve Eşitlik:
Herkes İçin Daha İyi Bir Gelecek

Published for the
United Nations
Development
Programme
(UNDP)

2012’de dünya liderleri gezegenimizin geleceğini ve gelecek nesillerin dünya üzerinde sağlıklı ve mutlu hayatlar yaşayabilme hakkını güvence altına almak üzere Rio de Janeiro’da bir araya gelecekler. Ele alınacak konular, 21’inci yüzyılda gelişmenin karşısındaki en büyük güçlüklerden oluşuyor.

2011 İnsani Gelişme Raporu bu engellerin aşılmasıyla ilgili olarak süregiden küresel diyaloga önemli yeni katkılar sunarken, eşitlikle ilgili temel konuların, diğer bir deyişle hakkaniyet ve sosyal adaletin yanı sıra daha kaliteli bir yaşama erişimin sürdürülebilirlikle nasıl yakından ilişkili olduğunu da gözler önüne seriyor. Bu raporda da güçlü bir şekilde ortaya konulduğu gibi, sürdürülebilirlik sadece veya öncelikli olarak çevresel bir konu olmanın ötesinde, temelde nasıl bir hayat yaşamayı tercih ettiğimizle, yaptığımız her şeyin bugün hayatta olan 7 milyar insan ve gelecek yüzyıllarda yaşayacak olan milyarlarca başka insan için belirli sonuçlar doğuracağını bilincinde olmamızla ilgilidir.

Mevcut ve gelecekteki insan nesillerinin özgürlüklerini daha da genişletmeyi istiyorsak çevresel sürdürülebilirlik ve eşitlik arasındaki ilişkileri anlamamız çok önemlidir. Son on yıllar içinde insani gelişme alanında kaydedilmiş olan kayda değer ilerlemeler **İnsani Gelişme Raporları** yoluyla da belgelenmiştir. Ancak, bu ilerlemenin devamı için çevresel risklerin ve eşitsizliğin azaltılması yönünde küresel anlamda cesur adımlar atılması da gerekmektedir. Bu raporda, bireylere, yerel topluluklara, ülkelere ve uluslararası topluma birbirlerine destek olarak ve birbirlerini karşılıklı olarak güçlendirerek çevresel sürdürülebilirlik ve eşitliği nasıl sağlayabileceklerinin yolları gösterilmektedir.

BM Kalkınma Programının her gün faaliyetlerini sürdürmekte olduğu 176 ülke ve bölgede dezavantajlı konumdaki pek çok insan, çeşitli yoksunlukların etkisini iki kat fazla hissediyor. Bu insanlar çevresel bozulma karşısında daha zayıf bir durumdadır çünkü üzerlerindeki stres daha büyük, bununla mücadele edebilecekleri araçlar daha az. Dahası, kapalı ortam hava kirliliği, kirli sular ve geri kalmış sağlık imkânları gibi hemen köşe başında kendilerini bekleyen diğer tehditlerle de baş etmek durumundadır. Yapılan tahminler, ciddi çevresel riskler ve giderek daha da derinleşmekte olan eşitsizliklerin azaltılmasında sergilenen acz devam ettiği sürece dünyada yaşayan yoksul çoğunluğun onlarca yıldır sürdürmekte olduğu ilerlemenin yavaşlayabileceğini ve hatta insani gelişme yönündeki küresel yönelimlerin tersine dönebileceğini göstermektedir.

Bu duruma belli başlı güç dengesizlikleri neden olmaktadır. Yapılan yeni çalışma ve analizler, ulusal düzeyde karşılaşılan güç dengesizlikleri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin, temiz su ve gelişmiş sağlık hizmetlerine erişim, toprakların bozulması ve kapalı/açık ortam hava kirliliğinden kaynaklanan ölümlerle yakından ilişkili olduğunu, ayrıca gelir eşitsizliğinin etkilerini daha da derinleştirdiğini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet alanında karşılaşılan eşitsizlikler aynı zamanda çevresel çıktılarını da etkilemekte ve bu etkileri daha da kötüleştirmektedir. Küresel düzlemdeki yönetim düzenlemeleri, gelişmekte olan ülkelerin sesini çoğu kez kısmakta, marjinal grupların daha da dışlanmasına neden olmaktadır.

Ancak bu eşitsizlik ve sürdürülebilir olmayan uygulamalar alternatifsiz değil. Fosil yakıtlarının tüketimine dayanan bir büyüme, daha geniş bir insani gelişme perspektifinden bakıldığında daha iyi bir hayatın ön koşulu değil. Örneğin yenilenebilir enerji, su ve sağlık hizmetleri ile üreme sağlığı imkânlarına erişimde eşitliği artırmaya yönelik yatırımlar hem sürdürülebilirlik hem de insani gelişme alanlarında ilerleme sağlayabilir. Daha sağlam bir hesap verebilirlik anlayışı ve daha güçlendirilmiş demokratik süreçler, sivil toplum ve medyaya yönelik desteklerin de desteğiyle daha iyi sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Başarılı sonuçlar elde edebilmek için iyi bir toplum yönetimine, özellikle

dezavantajlı kesimlere odaklanan daha kapsayıcı kurumlara, çeşitli bütçe ve mekanizmaların farklı devlet kurumları ile kalkınma ortakları arasındaki koordinasyonuna olanak tanıyan paralel yaklaşımlara ihtiyaç vardır.

Binyıl Kalkınma Hedeflerine ek olarak, dünyanın 2015 sonrası için de eşitlik ve sürdürülebilirlik ilkelerini yansıtan bir gelişme çerçevesine gereksinimi olacaktır. Bu anlamda Rio+20, ileriye dönük olarak nasıl bir yol izleneceği hakkında ortak bir anlayış geliştirilebilmesi için önemli bir fırsat sunmaktadır. Eşitlik anlayışını politika ve programların bir parçası haline getirecek ve insanların yasal ve siyasi alanlarda değişiklikler yapabilmesine fırsat tanıyacak yaklaşımların gücü raporda gösterilmektedir. Tüm dünyada giderek artmakta olan ülke deneyimleri de benzer yaklaşımların pozitif sinerjiler yaratabilme ve yakalayabilme potansiyeli bulunduğunu göstermiştir.

Çevresel ve sosyal koruma da dahil olmak üzere gelişme için gereken finansmanın hâlihazırda uygulanmakta olan resmi gelişme desteklerinden katbekat fazla olması gerekecektir. Örneğin, günümüzde düşük karbonlu enerji kaynaklarına yapılan harcamalar en düşük ihtiyaç tahminlerinin bile sadece yüzde 1.6'sına denk gelmektedir. İklim değişikliğine uyum ve uyum önlemleri için yapılmakta olan harcamalar ise tahmin edilen ihtiyacın yüzde 11'i dolaylarındadır. İklim finansmanı umut veren bir konudur. Pazar mekanizmaları ve özel finansman hayati önem taşımakta, proaktif kamu yatırımlarıyla desteklenmeleri gerekmektedir. Finansman eksiklerinin giderilmesi için raporda da önerildiği gibi yenilikçi düşünceye ihtiyaç vardır.

Karşımızdaki çevresel tehditlerle eşitlikçi bir anlayışla mücadelemizde yeni parasal kaynaklar önermenin ötesinde, bu rapor aynı zamanda eşitlik ve söz hakkını destekleyen reformların da savunusunu yapmaktadır. Mali olanakların mevcut farklılıkları daha da artırmak için değil, eşitlik ve sürdürülebilirlik çabaları karşısındaki kritik engellerin aşılması yönünde kullanılması gerekmektedir.

Herkese bir fırsat verebilmek, herkese bir seçenek sunabilmek insani gelişmenin temel hedefidir. Bugün ve gelecekte dünyada bizlerden daha az şanslı olanlar ve olacaklara karşı hep birlikte sorumluyuz. Ayrıca yarınların bugünden daha güzel olmasını sağlamak da ahlaki bir zorunluluktur. Rapor, işte bu açıdan önümüzü görmemize yardımcı olabilir.

Helen Clark
BM Kalkınma Programı
Başkan

Raporda yer alan analizler ve politika tavsiyeleri BM Kalkınma Programı veya BM Kalkınma Programı Yönetim Kurulu'nun görüşlerini doğrudan yansıtmayabilir. Rapor, BM Kalkınma Programı'nın talebi üzerine hazırlanan bağımsız bir yayın olup rapor kapsamında yapılan araştırma ve hazırlanan yazılar İnsani Gelişme Raporu ekibi ve İnsani Gelişme Raporları Ofisi yöneticisi Jeni Klugman önderliğinde çalışan bir danışma kurulunca gerçekleştirilen ortak bir çalışmanın ürünüdür.

İçindekiler

Önsöz

Teşekkür

GENEL DURUM

BİRİNCİ BÖLÜM

Neden sürdürülebilirlik ve eşitlik?

İnsani gelişmenin bir sınırı var mı?

Sürdürülebilirlik, eşitlik ve insani gelişme

Araştırmamızın odak noktası

İKİNCİ BÖLÜM

İnsani Gelişme ve Eşitlik Modelleri, Eğilimler ve Çevresel Göstergeler

İlerleme ve beklentiler

Sürdürülebilir ilerleme karşısında tehditler

Sürdürülebilir ve eşitlikçi insani gelişme nasıl başarılı olur?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Etkilerin İzlenmesi – İlişkilerin Anlaşılması

Yoksulluk açısından görünüm

İnsanların refahını etkileyen çevresel tehditler

Aşırı olayların eşitliği bozan etkileri

Zayıflama ve çevrenin bozulması

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Pozitif Sinerjiler – Çevre, Eşitlik ve İnsani Gelişmeyi Başarıya Götürecek Stratejiler

Çevresel ihtiyaçları karşılayacak düzeye gelmek ve dayanımı artırmak

Toprak kaybının önlenmesi

İklim değişikliği – riskler ve gerçekler

BEŞİNCİ BÖLÜM

Politika Güçlüklerini Göğüslemek

Alışıldık tarzda iş yapmak artık ne eşitlikçi ne de sürdürülebilir

Gelişme modelimizi yeniden tasarlamak – değişim kademeleri

Yatırım ve reform gündeminin finansmanı

Küresel boyutlu yenilikçi çalışmalar

Notlar

Başvuru Kaynakları

İSTATİSTİK EKLERİ

Okuyucuya rehber

İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ülkeleri ve kademeler

İstatistik Tabloları

- 1 İnsani Gelişme Endeksi ve Bileşenleri
- 2 İnsani Gelişme Endeksi – Trendler (1980-2011)
- 3 Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (EUİGE)
- 4 Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE) ve İlgili Göstergeler
- 5 Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE)
- 6 Çevresel Sürdürülebilirlik
- 7 Çevresel Tehditlerin İnsani Gelişmeye Etkileri
- 8 Refah ve Çevre Algıları
- 9 Eğitim ve Sağlık
- 10 Nüfus ve Ekonomi

Teknik notlar

Bölgeler

İstatistiksel başvuru kaynakları

Genel Durum

Bu yılki rapor eşitlikçi ve sürdürülebilir ilerlemenin karşısındaki engeller üzerine hazırlanmıştır. Çevrenin bozulmasından kaynaklanan olumsuzluklar, bu olumsuzlukların zaten dezavantajlı konumda olan insanların maruz kaldığı eşitsizlikleri nasıl artırdığı ve insani gelişme konusunda karşılaşılan eşitsizliklerin çevresel bozulmayı nasıl daha da fazlalaştırdığını ortak bir bakış açısıyla görmek mümkün.

İnsani gelişme, insanların tercihlerini artırmak demektir ve doğal kaynakların ortaklaşa kullanılması esasına dayanır. İnsani gelişmenin desteklenebilmesi için sürdürülebilirliğin yerel, ulusal ve küresel platformlarda ele alınması gerekir ki bu ancak eşitlikçi ve insanları güçlendiren yöntemlerle yapılabilir ve öyle de yapılmalıdır.

İnsanlar daha iyi bir yaşam istiyor. Bizler ise çevresel sürdürülebilirliğin artırılması sürecinde insanların daha iyi hayatlar yaşamak yönündeki bu arzularının da göz önüne alınmasını sağlamaya çalışıyor; bireyler, topluluklar, ülkeler ve uluslararası topluma eşitlik ve sürdürülebilirliği, birbirini destekler şekilde sağlamanın yollarını göstermeye çalışıyoruz.

Neden sürdürülebilirlik ve eşitlik?

İnsani gelişme yaklaşımı, dünyamızı daha anlamlı kılmak ve hem günümüzde hem de gelecekte karşılaşılabilecek olan sorunları çözmeye çalışmak demektir. Geçen yıl **İnsani Gelişme Raporunun (İGR)** ve insani gelişme kavramının 20'nci yıldönümünü kutladık. Bu çerçevede eşitlik, insanların güçlendirilmesi ve sürdürülebilirlik ilkelerinin insanların tercih olanaklarını nasıl artırdığına vurgu yapılırken aynı zamanda insani gelişmenin bu temel unsurlarının her zaman bir araya gelememesinden kaynaklanan güçlükler de bir kez daha hatırlandı.

Sürdürülebilirlik ve eşitlik birlikte ele alınmalıdır

Bu yıl, adaletin paylaşımı açısından her ikisi de temelde benzer olan çevresel sürdürülebilirlik ve eşitlik arasındaki kesişme noktalarına odaklanıyoruz. Sürdürülebilirlik önemlidir, çünkü gelecek nesiller de

bugünün insanıyla en azından aynı şanslara sahip olabilmelidir. Benzer bir şekilde, sürdürülebilir olmayan her türlü süreç adaletten uzak. İnsanların daha iyi bir hayat yaşayabilme şansı kendi kontrolleri dışındaki etmenlerce sınırlanmamalıdır. Belirli kesimlerin toplumsal cinsiyetleri, ırkları ya da doğum yerleri gibi özelliklerinden ötürü sistemli olarak dezavantajlı konumda kaldığı hallerde eşitsizlikler de özellikle adaletten yoksundur.

On yıldan daha fazla bir zaman önce, Sudhir Anand ve Amartya Sen sürdürülebilirlik ve eşitliğin birlikte ele alınması fikrini ortaya atarak şunu söylemişlerdir: “Gelecek nesillerin eşitliğini unutup sadece kendi neslimizin eşitlik sorunlarına takılıp kalırsak, bu durum, evrensellik esasının inanılmaz boyutlarda ihlal edilmesi olacaktır.” Benzer konulara, 1987 tarihli Brundtland Komisyonu raporu ve 1972 tarihli Stockholm Bildirgesi'nden 2002'deki Johannesburg Bildirgesi'ne kadar bir dizi uluslararası belgede de yer verilmiştir. Ancak günümüzde sürdürülebilirlikle ilgili devam eden tartışmalarda, eşitlik sürdürülebilirlikten ayrı ve adeta ilgisiz bir konuyu gibi ele alınmaktadır. Bu bakış açısı eksik ve amacı zedeleyicidir.

Bazı temel tanımlar

İnsani gelişme, insanların özgürlüklerinin, ellerindeki imkân ve kabiliyetlerin artırılarak kendileri için değerli olan ve haklı olarak değer verdikleri bir hayat sürebilmelerinin sağlanması demektir. Özgürlükler ile imkân ve kabiliyetler temel ihtiyaçlardan daha kapsamlı kavramlardır. ‘İyi bir hayat’ yaşayabilmek için pek çok şey gereklidir ve bu gereksinimler asli gereksinimler olabileceği gibi daha ikincil ya da araçsal unsurlar da olabilir. Örneğin, yaşam standartlarımıza katkılarında bağımsız olarak biyolojik çeşitlilik ya da doğal güzellik bizim için önemli olabilir.

Dezavantajlı kesimler bugünkü eylemlerimiz neticesinde doğan risklerden gelecekte en sert biçimde etkilenecek olanlardır ve insani gelişmenin merkezinde yer almaktadırlar. Bizi ilgilendiren sadece normal şartlarda ve en olası senaryoların gerçekleşmesi halinde ne olacağı değil, aynı

**Sürdürülebilir
insani gelişme,
günümüz insanının
temel özgürlüklerini
artırmak ama bunu
gelecek nesillerin
özgürlüklerinden
ciddi ödünler vermeden
gerçekleştirebilmektir.**

zamanda gerçekleşme olasılığı daha düşük olmakla birlikte yine de karşılaşmamız ihtimali bulunan ve yoksul ve savunmasız insanlar için yıkıcı sonuçları olabilecek senaryoların gerçekleşmesi halinde neler olacağıdır.

Çevresel sürdürülebilirliğin ne olduğu konusundaki tartışmalar çoğu kez insan eliyle yaratılmış olan sermayenin doğal kaynaklarının yerini alıp alamayacağı, diğer bir deyişle insan zekasının geçmişte olduğu gibi günümüzde de doğal kaynaklar üzerindeki baskıyı azaltıp azaltamayacağı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun gelecekte mümkün olup olmayacağı bilinemediği gibi, bir yıkım olasılığı göz önüne alındığında, temel doğal varlıklar ve bunlarla ilgili ekolojik hizmetlerin muhafaza edilmesi uygun görülmektedir. Bu bakış açısı aynı zamanda insan haklarına dayalı gelişme yaklaşımlarıyla da örtüşmektedir. **Sürdürülebilir insani gelişme, günümüz insanının temel özgürlüklerini artırmak, ama bunu gelecek nesillerin özgürlüklerinden ciddi ödünler vermeden gerçekleştirebilmektir.** Kamuoyunun da bu konularda görüşünün alınması sadece yukarıdaki fikir açısından değil aynı zamanda toplumun hangi riskleri göğüslemeye hazır olduğunun anlaşılabilmesi açısından hayati öneme sahiptir. (Resim 1)

Çevresel sürdürülebilirlik ve eşitlik yönündeki çabaların bir arada yürütülmesi her iki konunun da mutlaka birbirini destekler nitelikte olmasını gerektirmez. Çoğu zaman konular arasında belirli bazı etkileşimler ve dengeler olacaktır. Çevrenin

geliştirilmesi yönündeki önlemlerin, eşitlik üzerinde, örneğin bu çalışmaların gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümeyi baskılaması halinde olumsuz etkileri de olabilir. Raporla, politikaların evrensel olamayacakları vurgulanarak içinde bulunulan bağlamın önemine dikkat çekilirken aynı zamanda bu politikaların ne tür ortak etkileri olabileceği de gösterilmektedir.

Bu çerçeve, çeşitli etkileşimlerin değerlendirilmesi ve pozitif sinerjinin belirlenmesine özellikle önem verilmesini desteklemektedir. Bu anlamda, toplumların sürdürülebilirlik, eşitlik ve insani gelişmeyi gözetken kazan-kazan-kazan ile sonuçlanacak çözümleri nasıl uygulayabileceklerini araştırmaktayız.

Modeller ve eğilimler, ilerleme ve gelecekteki fırsatlar

Çevresel bozulmanın tüm dünyada yaygınlaşmakta olduğu yönündeki kanıtlar giderek artmaktadır. Aynı durum gelecekteki olası bozulmalar için de geçerlidir. Ancak, gelecekte ne büyüklükte değişikliklerle karşılaşılacağı bilinemediğinden insani gelişme çalışmalarımızda bazı tahminler üzerinden hareket ediyoruz.

Başlangıç noktamız, insani gelişme alanında son on yıllar içinde kaydedilen ve 2010 tarihli İnsani Gelişme Raporu'nun da temel konusunu oluşturmuş olan önemli ilerlemelerdir. Ancak, bu noktada üç uyarıyı hatırlamakta yarar var:

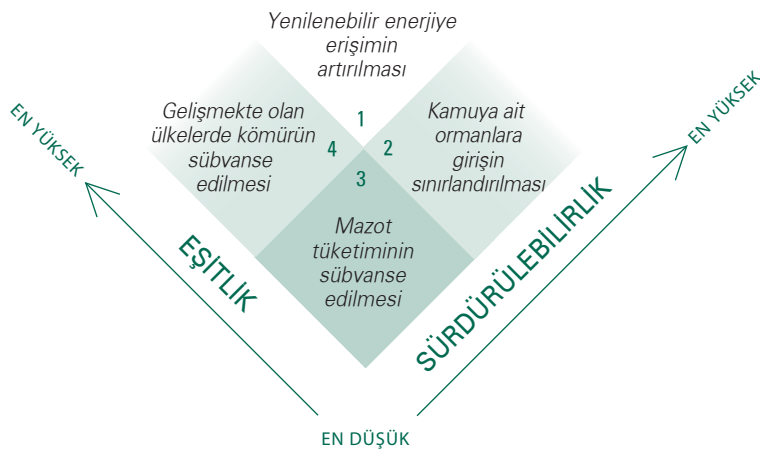
- Gelir artışı, karbondioksit salımı, toprak ve su kalitesi ile orman örtüsü gibi başlıca çevresel göstergelerdeki bozulmayla ilişkilendirilmektedir.
- Gelir dağılımı, ülkeler bazında ele alındığında sağlık ve eğitim alanında uçurumların kapanmasına rağmen dünyanın büyük bir kısmında daha da kötüleşmiştir.
- İnsanların güçlenmesi genel itibarıyla İnsani Gelişme Endeksi ile birlikte hareket ediyor gibi görünmekle birlikte ikisi arasındaki ilişkinin azımsanamayacak ölçüde istisnaları ve farklı türleri vardır.

Rapor için yapılan simülasyonlar, 2050 yılına kadar küresel İnsani Gelişme Endeksi'nin küresel ısınmanın tarımsal üretim, temiz su kaynakları ve gelişmiş sağlık hizmetlerine erişim ve kirlilik üzerindeki olumsuz etkilerine dayalı 'çevre sorunları' senaryosunda temel alınan düzeyden yüzde 8 oranında daha düşük olacağını göstermektedir. Aynı rakam Güney Asya ve Sahra Altı Afrika için daha da düşük olacaktır. Aşırı ormansızlaşma ve toprak kaybının yanı sıra

RESİM 1

Eşitlik ve sürdürülebilirlik arasındaki denge ve politika sinerjileri

Bu çerçeve, çeşitli etkileşimlerin değerlendirilmesi ve her iki hedef arasında pozitif sinerjinin belirlenmesine daha fazla önem verilmesini teşvik etmektedir.

biyolojik çeşitliliğin azalması ve aşırı hava şartları gibi öngörülere dayanan çok daha ciddi boyutlardaki 'çevre felaketleri' senaryosunda ise aynı İnsani Gelişme Endeksi tasarlanan temel orandan yüzde 15 oranında düşük olacaktır.

Resim 2'de mevcut gidişata 'dur' demediğimiz ya da bu gidişi tersine çeviremediğimiz takdirde torunlarımızı bekleyecek olan risk ve kayıplar gösterilmiştir. Çevre felaketi senaryosunda gelişmekte olan ülkeleri 2050 yılından önce bir dönemeç beklemektedir. Bu noktada, gelişmekte olan ülkelerin İnsani Gelişme Endeksi kazanımları geri dönüş trendine girecek ve gelişmiş ülkelere bu anlamda daha da uzaklaşacaklardır.

Bu tahminlere göre çevresel bozulmanın etkilerini en çok hissetmekte olan ve hissetmeye de devam edecek olanlar soruna katkıları ne denli düşük olursa olsun en dezavantajlı konumdaki insanlar olacaktır. Örnek vermek gerekirse, İnsani Gelişme Endeksi düşük olan ülkelerin küresel iklim değişikliğine etkileri en alt düzeyde olmuşsa da yağışlardaki en büyük azalma ve en fazla çeşitliliği yine bu ülkeler hissetmiş (Resim 3), bunun da tarımsal üretim ve geçim kaynakları üzerinde etkileri olmuştur.

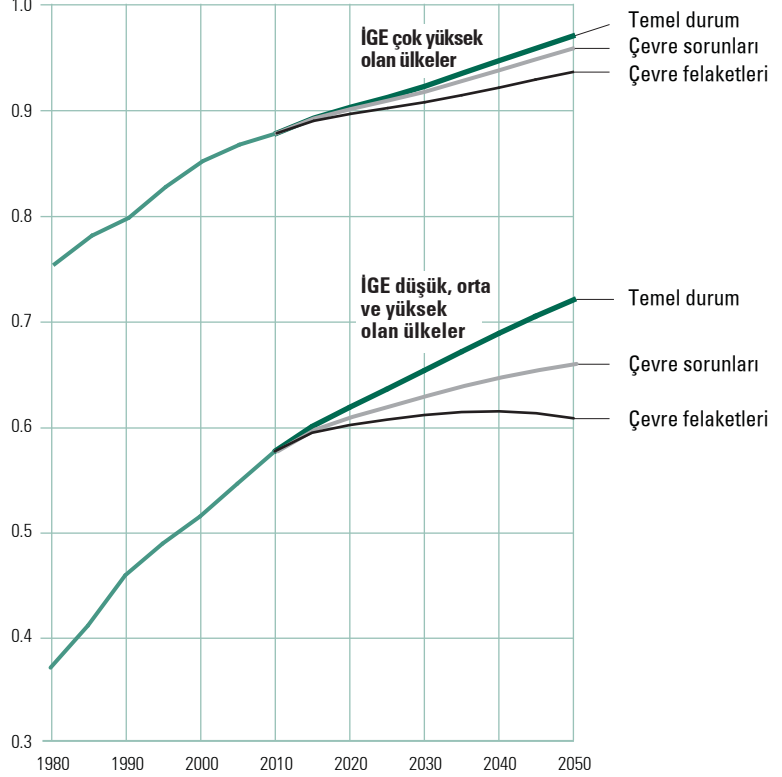
İnsani Gelişme Endeksi çok yüksek olan ülkelere kişi başı salım oranı, araç kullanma ve ev ve işyeri ısıtma/soğutma gibi enerji-yoğun faaliyetler, işlenmiş ve ambalajlanmış yiyecek tüketimi gibi faaliyetler nedeniyle düşük, orta ve yüksek İnsani Gelişme Endeksine sahip ülkelerin toplamından çok daha fazladır. İnsani Gelişme Endeksi çok yüksek düzeyde olan bir ülkede yaşayan ortalama bir insan, endeks değeri düşük, orta ya da yüksek değerlerde olan bir ülkede yaşayan kişinin metan ve azot oksit salımının dört katı daha fazla karbondioksit salımı gerçekleştirmektedir ki bu İnsani Gelişme Endeksi düşük, orta ya da yüksek seviyede olan ülkelere yaşayan bir kişinin karbondioksit salımının yaklaşık 30 mislidir. İngiltere'de yaşayan bir insan iki aylık bir süreçte İGE'si düşük ülkelere ortalama bir insanın bir yılda ürettiğine eşdeğer sera gazı üretmektedir. Katar'da yaşayan ve kişi başı salım değerleri azami düzeyde olan bir Katarlı, bu değer her ne kadar tüketimin yanı sıra başka yerde tüketilen üretimi de kapsayan bir değer olsa da, aynı salımı on gün gibi bir sürede üretebilmektedir.

1970 yılından beri salım artışlarının dörtte üçü İGE'si düşük, orta ve yüksek ülkelere kaynaklanmakta olsa da toplam sera gazı seviyeleri İGE oranı çok yüksek ülkelere görülmektedir. Nihai mamulleri büyük oranda zengin ülkelere gitmekte dolan karbon-yoğun üretimlerin daha fakir

RESİM 2

2050 yılına kadar çevresel risklerin insani gelişme üzerindeki etkilerini yansıtan senaryolar

IGE

Not: Senaryolarla ilgili açıklamalar metinde yer almaktadır.

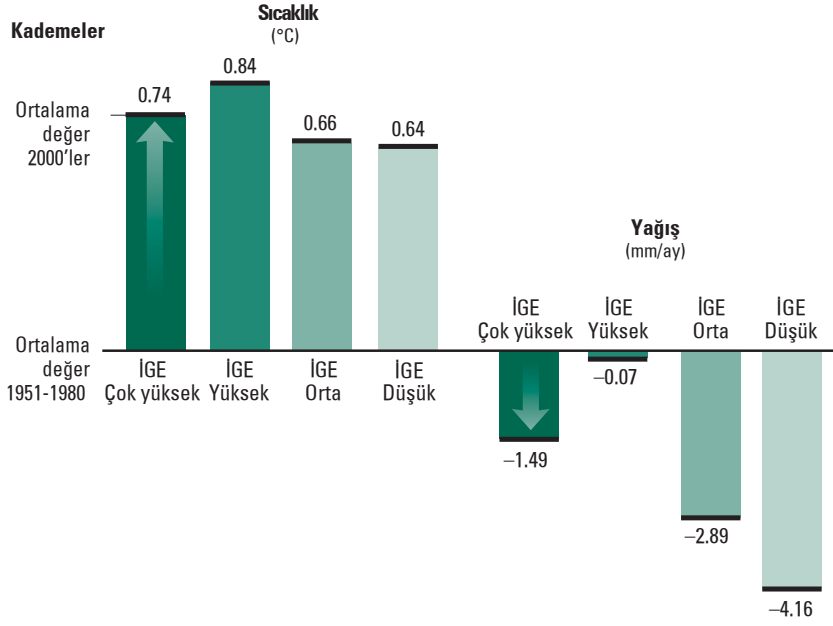
Kaynak: İnsani Gelişme Raporları Ofisi (HDRO) veri tabanında yer alan HDRO hesaplamaları, B. Hughes, M. İrfan, J. Moyer, D. Rothman, ve J. Solorzano. 2011, "Çevresel Zorlukların İnsani Gelişme Üzerindeki Etkilerini Tahmin Edebilmek", International Futures [Uluslararası Gelecek] tahminlerinden yararlanan İnsani Gelişme Araştırması, BM Kalkınma Programı, New York; V6.42.

ülkelere kaydırılmış olması gerçeği de bu durumu değiştirmemektedir.

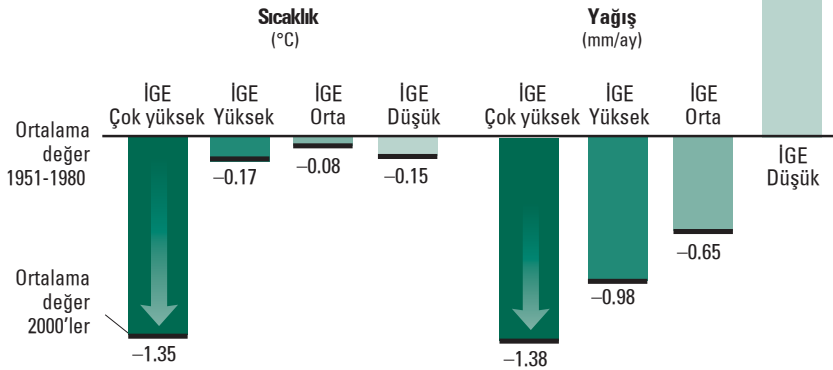
Artan İGE tüm dünyada çevresel bozulmayla ilişkilendirilmektedir; oysa bunun neden olduğu zararın genellikle ekonomik büyümeyle ilişkili olduğu görülür. Resim 4'teki tabloları karşılaştıralım. Bunlardan ilki, yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerin kişi başı karbon salımlarının da yüksek olduğunu göstermektedir. Üçüncü tabloda ise İGE'nin salım ve sağlık/egitim bileşenleri arasında bir ilişki görülmemektedir. Bu doğal bir sonuçtur: atmosfere karbondioksit bırakılmasına neden olan faaliyetler aynı zamanda mal üretimiyle alakalı olan faaliyetlerdir; eğitim ve sağlıkla ilgili faaliyetler değil. Bu sonuçlar aynı zamanda kişi başına düşen karbondioksit salım miktarlarıyla İGE bileşenleri arasındaki doğrusal olmayan ilişkiyi de göstermektedir. Buna göre, İGE'sinin düşük olduğu durumlarda neredeyse hiç ya da çok az bir ilişki varken, İGE'nin artmasıyla birlikte bir eşik de aşılacak ve bu eşik hattının diğer tarafında gelirler ile karbondioksit salımları arasında güçlü bir pozitif bağlantı kendisini göstermektedir.

Artan sıcaklıklar ve azalan yağış

Klim çeşitlilik kademeleri ve değişiklikler İGE grubuna göre gösterilmiştir

Çeşitlilikteki değişim (yüzde olarak)

Not: Çeşitlilikteki değişim 1951-1980 arasındaki dönem ile 2000'li yıllardaki çeşitlilik katsayıları arasındaki farklılığı ifade etmektedir. 1951-1980 yılları arası ortalama nüfus ile ağırlıklandırılmıştır.

Kaynak: Delaware Üniversitesi'nden elde edilen İnsani Gelişme Raporları Ofisi (HDRO) hesaplarına dayalı veriler.

İGE açısından daha süratli ilerlemeler kaydeden ülkeler aynı zamanda kişi başına düşen karbondioksit salımlarında da daha hızlı artışlar sergilemişlerdir.

Zaman içinde gerçekleşen bu değişiklikler aslında belirli ilişkilerin bir fotoğrafı olmanın ötesinde, günümüzdeki gelişmenin bir sonucu olarak yarından neler beklememiz gerektiğini bize göstermektedir. Bu gidişatın sürücü koltağında, gelir değişiklikleri oturmaktadır.

Ancak, bu ilişkiler tüm çevresel göstergeler için geçerli değildir. Analizimiz, örneğin İGE ve ormansızlaşma arasında zayıf bir bağıntı bululamamıştır. Karbondioksit salımları neden diğer çevre tehditlerinden farklı olsun

ki? Bize göre, kirlilik konusunda olduğu gibi, çevre ve yaşam kalitesi arasında doğrudan bir ilişki olduğu hallerde çevresel kazanımlar da genellikle gelişmiş ülkelerde daha fazla olmaktadır. İlişkilerin daha dağınık ya da dolaylı olduğu hallerde ise performans daha düşüktür. Çevresel riskler ve İGE arasındaki ilişkiye bakıldığında genel olarak üç bulguyu gözlemlemekteyiz:

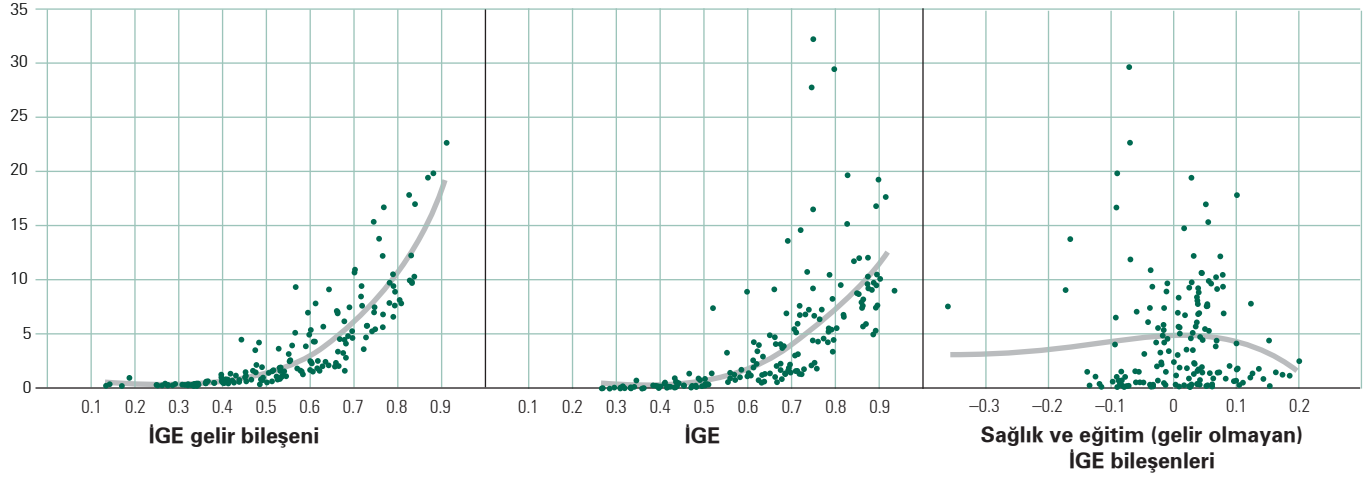
- İç ortam hava kirliliği, temiz su ve gelişmiş sağlık olanaklarına yeterli oranda erişimin olmaması gibi hane bazındaki çevresel yoksunluklar İGE oranı düşük ülkelerde daha ciddi boyutlarda olup İGE artışıyla ters orantılıdır.
- Kentsel hava kirliliği gibi çeşitli topluluklar üzerinde etkileri olan çevresel riskler artmakta ve kalkınmayla birlikte gerilemektedir. Kimileri bu ilişkiyi ters-U eğrisiyle açıklamaktadır.
- Sera gazı salımları gibi tüm dünyada etkileri olan çevresel riskler İGE ile doğru orantılı olarak artış göstermektedir. İGE kendi başına bu geçişlerin asıl sorumlusu değildir. Gelirler ve ekonomik büyümenin de salımlarla ilgili olarak aydınlatıcı ve göz ardı edilemez 'görevleri' vardır. Ancak bu ilişkinin belirleyici olduğu söylenemez. Ayrıca, çok daha kapsamlı etkiler arasında daha girift ilişkiler de bulunmaktadır ki bunlar da risk kalıplarını değiştirirler. Örneğin, uluslararası ticaret, ülkelerin çevreye zarar veren üretim faaliyetlerini başka yere kaydırmalarına olanak tanımaktadır. Doğal kaynakların çok büyük ölçeklerde ve ticari faaliyetler için harcanması, geçim kaynakları üzerinde farklı etkiler bırakmaktadır, ayrıca kentsel ve kırsal profiller aynı değildir. Dahası, birlikte göreceğimiz gibi politikalar ve politik bağlamın da önemi büyüktür.

Bu kalıplardan kaçınmanın yolu yoktur. Bazı ülkeler hem İGE hem de eşitlik ve çevresel sürdürülebilirlik alanında önemli ilerleme kaydetmiştir. Pozitif sinerjilere yaptığımız vurguya paralel olarak aynı zamanda eşitlik, İGE'nin yükseltilmesi, hanelerde iç ortam hava kirliliğinin azaltılması, temiz suya erişimin artırılması anlamında, buldukları bölgelerdeki diğer ülkelere kıyasla daha iyi bir performans sergilemiş olan ve çevresel sürdürülebilirlik alanında bölgesel ve küresel anlamda en ileri mevkileri işgal eden (Tablo 1) ülkelerin belirlenmesine, çok boyutlu bir strateji izlemeyi de öneriyoruz. Çevresel sürdürülebilirlik sera gazı salımları, su kullanımı ve ormansızlaşma oranı üzerinden değerlendirilmektedir. Veri dağınıklığı ve verilerin karşılaştırılabilir olmasıyla ilgili olarak karşılaşılan başka sorunlar nedeniyle bu sonuçlar ancak betimleyicidirler ve bunun ötesinde bir belirleyicilikleri yoktur.

RESİM 4

Kişi başına düşen karbondioksit salımının gelir ile ilişkisi olumlu ve güçlü, İGE ile ilişkisi olumludur, sağlık ve eğitimle ise ilişkisi yoktur

Kişi başına düşen karbondioksit salımı (ton)

Not: 2007 yılı verileri

Kaynak: İnsani Gelişme Raporları Ofisi (HDRO) veri tabanından elde edilmiş olan verilere dayanılarak İnsani Gelişme Raporları Ofisi (HDRO) tarafından yapılmış olan hesaplamalar.

Tüm ülkeler arasında sadece bir tanesi, Kosta Rika, tüm kriterlerde ortalamayı tutturmakta, en üst sırada yer alan diğer üç ülke farklı boyutlarda farklı görünüm çizmektedir. İsveç, bölgesel ve küresel ortalamalarla kıyaslandığında yüksek oranda yeniden ormanlaştırma faaliyetleriyle öne çıkmaktadır.

Listemize göre, buldukları bölgeler, gelişme safhaları ve yapısal özellikleri ne olursa olsun ülkeler çevresel sürdürülebilirlik, eşitlik ve İGE kapsamında yer verilmiş olan temel insani gelişme kriterlerini karşılamaya dönük politikalar gerçekleştirebilmektedir. Başarılı olduğu görülen politika ve programları gözden geçirirken aynı zamanda yerel bağlam ve şartların da önemini de vurgulamak isteriz.

Ancak daha genel bir ifadeyle, son on yıllar içindeki çevresel eğilimler bazı alanlarda insani gelişme ve özellikle de geçim kaynağı olarak doğal kaynaklara muhtaç olan milyonlarca insan açısından bazı gerilemelere işaret ediyor.

- Tüm dünyada, erozyon, düşen verim ve aşırı otlama nedeniyle toprakların yüzde 40'ı bozulmuştur. Toprağın verimliliği en olumsuz senaryoların birçoğunda verimde yüzde 50'ye varan düşüşlere neden olacak oranda azalmıştır.
- Su kullanımının yüzde 70-85'i tarımsal faaliyetlerde gerçekleşmekte, dünya hububat üretiminin tahminen yüzde 20'si suyu sürdürülebilir olmayan ve gelecekteki tarımsal büyümeyi tehlikeye sokar bir şekilde tüketmektedir.
- Ormanların yok olması da büyük bir sorundur. 1990-2010 yılları arasında Latin Amerika, Karayipler ve Sahra Altı Afrika en büyük orman kayıplarını yaşamıştır. Bu bölgeleri Arap devletleri izlemektedir (Resim 5). Diğer bölgelerde ise orman kazanımları asgari oranda olmuştur.

Dünya üzerinde yaşamakta olan insan nüfusunun üçte birine ev sahipliği yapan kurak alanlar çölleşme tehdidi altındadır. Özellikle Sahra Altı Afrika gibi kurak

TABLO 1

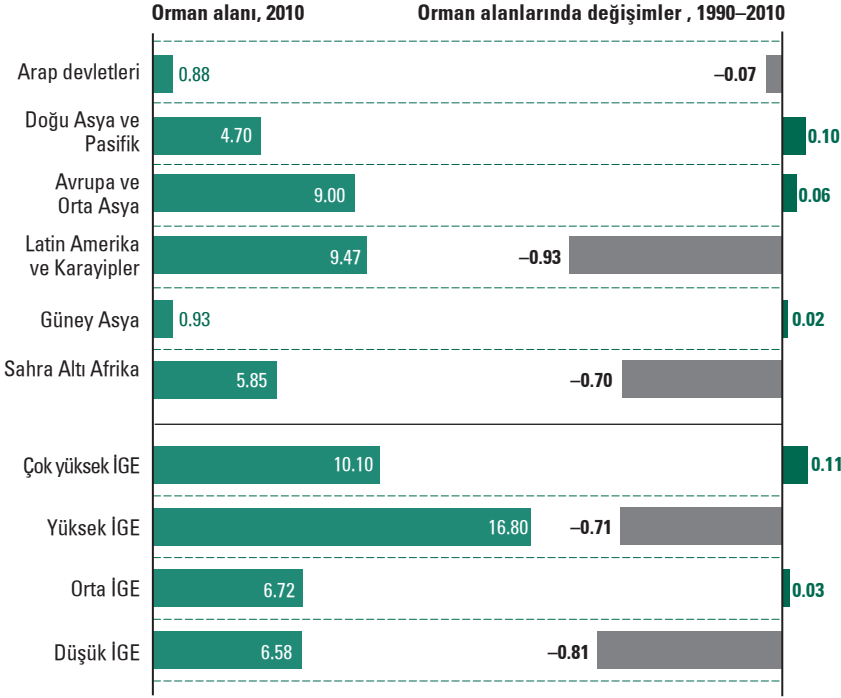
Çevre, eşitlik ve insani gelişme alanında iyi performans gösterenler, mümkün olan en yakın yıl

Ülke	Küresel tehditler			Yerel etkiler		Eşitlik ve insani gelişme	
	Sera gazı salımları	Ormansızlaşma	Su kullanımı	Suya erişim	Hava kirliliği	İGE (bölgesel medyan oranı)	Toplam kayıp (bölgesel medyan oranı)
Kosta Rika	✓	✓	✓	✓	✓	104	77
Almanya		✓	✓	✓	✓	103	91
Filipinler	✓	✓		✓	✓	103	89
İsveç		✓	✓	✓	✓	102	70

Not: Bu ülkelerin tümü, küresel tehditler konusunda Not 80'de tanımlanan belirli baraj kriterlerini karşılamakta, kendi bölgelerindeki diğer ülkelerin medyan değerini hem insani gelişme hem de eşitlik boyutlarında aşmakta, yerel etkiler konusunda da bölgesel medyandan daha iyi bir performans göstermektedir.

Bazı bölgeler ormansızlaşırken bazı bölgeler yeniden ormanlaştırılmakta bazı bölgeler de ormanlaştırılmaktadır

1990-2010 yılları arasında orman örtüsü ve orman örtüsünde değişim oranları (milyon km²)

Kaynak: İnsani Gelişme Raporları Ofisi (HDRO) tarafından 2011 tarihli Dünya Bankası verileri üzerinden yapılan hesaplamalar. Dünya Gelişme Göstergeleri, Washington DC: Dünya Bankası

alanların çok hassas ve uyum kapasitesinin düşük olduğu bazı bölgeler bu açıdan özellikle hassas konumdadır.

Olumsuz çevresel etmenler neticesinde gıda fiyatlarının gelecek on yıllar içinde gerçek anlamda yüzde 30-50 oranında artması, fiyat değişkenliğinin de artarak yoksul haneler üzerinde büyük yansımaları olması beklenmektedir. Bu anlamda en büyük risklerle karşı karşıya bulunan kesim tarım, ormancılık, balıkçılık, avcılık ve toplayıcılık faaliyetleriyle meşgul 1.3 milyarlık bir nüfustur. Çevresel bozulma ve iklim değişikliğinin farklı kesimler arasındaki eşitliği bozması başlıca bazı nedenlere bağlıdır. Bunlar:

- Kırsal kesimde yaşayan yoksulların büyük kesimi gelir elde edebilmek için doğal kaynaklara bağımlıdır. Normalde bu tür faaliyetlerde bulunmayan kesimler bile darlık dönemlerinde hayatlarını sürdürme için bu faaliyetlerle uğraşmaktadır.
- Çevresel bozulmanın insanları nasıl etkileyeceği konusunda ilgili toplulukların doğal kaynakların net üreticisi mi yoksa net tüketicisi mi olduğuna, diğer bir deyişle hayatlarını sürdürürebilmek için mi yoksa pazar için mi üretim yaptıklarına, ayrıca gelir kaynaklarını kaybetmemek için bu faaliyetler arasında ve diğer mesleklere ne denli hızlı geçişler yapabildiklerine bakmak gerekir.

- Günümüzde, çoğu yoksullardan oluşan 350 milyona yakın insan, ormanlarda ya da ormanlara yakın bölgelerde yaşamakta ve gelir ve yaşam kaynaklarını bu ormanlardan elde etmektedir. Orman alanlarının azalması ve doğal kaynaklara erişimin sınırlandırılması yoksulların canını yakabilecektir. Farklı ülkelerden elde edilen veriler ışığında mesleki seçenek yelpazeleri erkeklere göre daha dar olan kadınların, ormanlara erkeklere kıyasla daha fazla bağımlı olduğu, kadınların hareket alanının daha sınırlı olduğu ve yakacak toplama sorumluluğunun daha ziyade kadınlara yüklenmiş olduğu görülmektedir.
- 45 milyona yakın insan –ki bunların en azından 6 milyonu kadınlardan oluşmaktadır- geçimlerini balıkçılıkla kazanmaktadır. Aşırı avlanma ve iklim değişikliği bu insanlar için bir tehdit oluşturmaktadır. Bu insanların hassasiyetinin iki boyutu vardır: En çok risk altında olan ülkelerde öncelikli protein kaynağı balık olduğu gibi, bu ülkelerin ihracat ve geçim kaynağı da balıkçılıktır. İklim değişikliği neticesinde Pasifik'teki adaların balık stoklarında önemli düşüşler olurken kuzey boylamlarda yer alan Alaska, Grönland, Norveç ve Rusya Federasyonu gibi ülkelerde aksine olumlu sonuçlar öngörülmektedir.

Yoksul ülkelerde geçim amaçlı tarım ve su toplama gibi işler daha çok kadınlar tarafından yerine getirildiğinden çevresel bozulmanın olumsuz sonuçlarını kadınlar daha fazla hissedecektir. Kutup bölgeleri, yüksek kesimler ve gelişmekte olan kimi ada ülkeleri gibi daha yerel topluluklar da büyük oranda doğal kaynaklara bağlı ve belirli ekosistemler içinde yaşadıkları için, iklim değişikliğinin etkilerine özellikle daha açıktırlar. Eldeki bulgular, geleneksel faaliyetlerin doğal kaynakların korunmasına yardımcı olduğunu, ancak bu faaliyetler ve geleneksel bilgi kaynaklarının hor görüldüğünü ortaya koymaktadır.

İklim değişikliğinin çiftçilerin geçim kaynakları üzerindeki etkileri ürün, bölge ve mevsim özelliklerine bağlıdır ve ayrıntılı yerel analizlerin önemi vurgulanmalıdır. Etkiler açısından ayrıca hanelerin üretim ve tüketim alışkanlıkları, kaynaklara erişim düzeyleri, yoksulluk seviyeleri ve bu etkilerle başa çıkabilme imkân ve kabiliyetleri de etkilidir. Tüm bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, ne yazık ki iklim değişikliğinin yağmur ve insan eliyle sulanan ürünler üzerindeki net biyofizik etkileri 2050 yılına gelindiğinde büyük ölçüde olumsuz olacaktır. Ayrıca, İGE'si düşük ülkeler en kötü etkilere maruz kalacaktır.

İlişkileri Anlayabilmek

Bizler, çevre ve eşitlik arasındaki ilişkileri küresel ölçekte değerlendirirken bir yandan da bu ilişkilerin topluluklar ve haneler bazındaki yansımalarını da incelemek, bu çerçevenin dışına çıkabilmiş ülke ve topluluklara özel vurgu yapmak, ayrıca toplumsal cinsiyet rolleri ve güçlendirme çalışmalarında kaydedilen dönüşümlerin de altını çizmek istiyoruz.

En dezavantajlı konumdaki kesimler iki misli bir yoksunlukla karşı karşıyadır. Bu çok önemli bir konudur. Çevresel bozulma etkilerine daha açık olan bu kesimler bir yandan da iç ortam hava kirliliği, kirli sular ve yetersiz sağlık hizmetleri gibi daha acil tehditlerle de mücadele etmek durumundadır. 2010 yılına ait İnsani Gelişme Raporu'nda ortaya koymuş olduğumuz ve bu yıl 109 ülke için tahminlerde bulunduğumuz Çok Boyutlu Yoksunluk Endeksi, (ÇBYE) bize bu yoksunluklara ve hangi alanlarda daha akut bir hal aldıklarına daha yakından bakma imkânı tanımaktadır.

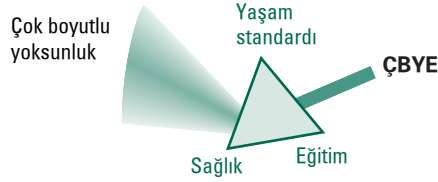
ÇBYE kapsamında sağlık, eğitim ve yaşam standartlarındaki ciddi boyuttaki eksiklikler, yoksunlaşmış kesimlerin kaç bireyden oluştuğu ve yoksunluklarının derecesi gibi verileri de içerecek şekilde ölçümlenmektedir (Resim 6). Bu yıl, ÇBYE'de yapılan yenilikler ile çok boyutlu bir yoksunluk içindeki kesimler için çevresel yoksunlukların ne derece yaygın olduğu ve bu yoksunlukların hanelere nasıl yansıdığı da araştırılmaktadır.

Yoksunluk odaklı bir perspektiften olaylara bakmak, bize yoksunlukları çağdaş pişirme yakıtı, temiz su ve temel sağlık hizmetlerine erişim açılarından değerlendirme olanağı vermektedir. Kaldı ki, bu ağır yoksunluklar önemlidir ve başlı başına insan haklarının ihlalidir. Yoksunluklara son vermek, imkân ve kabiliyetleri artırabilir, insanların tercih olanaklarını genişletir ve insani gelişmeyi daha ileri noktalara taşıyabilir.

Gelişmekte olan ülkelerde on kişiden en az altısı bu çevresel yoksunluklardan en az birinden, on kişiden dördü iki veya daha fazlasından mustarıptır. Bu yoksunluklar özellikle çok boyutlu bir yoksunluk içinde olan kesimler arasında akut bir hal almıştır ve on kişiden dokuzu hatta daha fazlası bu yoksunlukların en az birini birebir yaşamaktadır. Pek çokları birkaç yoksunluğu bir arada yaşamaktadır. Çok boyutlu yoksunluk içinde olan on kişiden sekizi en az bir veya iki yoksunluğu bir arada yaşarken her üç kişiden biri (yüzde 29) üç konuda birden yoksunluk içindedir. Bu çevresel

RESİM 6

Çok Boyutlu Yoksunluk Endeksi (ÇBYE) - azami yoksunluk alanları

yoksunlukların yoksunluk üzerinde orantısız bir artırıcı etkisi vardır ve bu etki ÇBYE'deki yüzde 17'lik ağırlık orantısının da üzerinde, yüzde 20 düzeyindedir. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda yoksunluklar pişirme yakıtlarına erişimde doruk noktasına ulaşmaktadır. Bazı Arap devletlerinde bunun yerini su eksikliği almaktadır.

Çevresel yoksunlukları daha iyi anlayabilmek açısından mevcut yoksunluk kalıpları da tarafımızdan incelenmiştir. Ülkeler, bir çevresel yoksunlukla karşı karşıya bulunan ve aynı anda üç farklı yoksunlukla karşı karşıya bulunan çok boyutlu yoksul kesimlerinin oranlanması esasına göre bir sıraya dizilmişlerdir. Analize göre, çevresel yoksunlukları bulunan nüfus kesimleri ÇBYE ile birlikte artmaktayken, bu trendde pek çok çeşitlilik de ortaya çıkmaktadır. Tablo 2'de çok boyutlu yoksul kesimleri asgari düzeyde çevresel yoksunluk içinde olan on ülke ÇBYE'leri kontrol edilerek gösterilmiştir (sol sütun). En az bir yoksunluk içinde olan yoksul nüfus oranı en düşük olan ülkeler daha ziyade Arap ülkeleri arasında ve Latin Amerika ve Karayipler'dedir (on ülke arasında baştan yedisi).

TABLO 2

Çok boyutlu yoksul kesimleri arasında çevresel yoksunluk oranı en düşük olan 10 ülke (2000-2010)

En az bir yoksunluğu bulunan çok boyutlu yoksul kesimin en düşük olduğu ülkeler	Her üç yoksunluğu da yaşamakta olan çok boyutlu yoksulların en düşük olduğu ülkeler
Brezilya	Bangladeş
Guyana	Pakistan
Cibuti	Gambia
Yemen	Nepal
Irak	Hindistan
Fas	Butan
Pakistan	Cibuti
Senegal	Brezilya
Kolombiya	Fas
Angola	Guyana

Not: Koyu belirtilmiş ülkeler her iki sütunda da yer almaktadır.

Kaynak: Birleştirilmemiş ÇBYE verilerine dayanılarak İnsani Gelişme Raporları Ofisi (HDRO) personeline yapılan tahminler.

**Çevresel bozulmalar
gelir ve geçim
kaynaklarının ötesinde
sağlık, eğitim ve
diğer refah unsurlarını da
etkileyerek insanların
imkân ve kabiliyetlerini
sekteye uğratır.**

Her üç yoksunluğu da aynı anda yaşamakta olan çok boyutlu yoksul nüfusu en düşük olan ülkeler arasında en iyi performansı sergileyenler Güney Asya'da yoğunlaşmıştır (bkz. Tablo 2, sağ sütun). Bazı Güney Asya ülkelerinde diğer yoksunluklar ciddiyetini muhafaza etmişse de özellikle içme suyuna erişim gibi bazı yoksunluklarda ilerlemeler de kaydedilmiştir. Ve her iki 'ilk on' listesinde de yer alan beş ülkede çevresel yoksulluk sadece görece düşük olmakla kalmayıp aynı zamanda yoğunluğu da daha azdır.

Bu göstergelere dayalı bir performansın, örneğin sellere açık olmak gibi çevresel risk ve bozulmaları daha geniş bir çerçeveye oturtmaya olanak tanıdığı söylenemez. Ayrıca, doğrudan çevresel tehditlere daha çok maruz kalan yoksul kesimlerin aynı zamanda çevresel bozulma etkilerine de daha fazla maruz kalmakta olduğu açık bir gerçektir.

ÇBYE ve iklim değişikliğinin baskısı arasındaki ilişkiyi incelemek suretiyle bu yapıyı daha derinlemesine inceleyebiliriz. 15 ülkenin ulusal olarak tanımlanmış olan toplam 130 idari bölgesinde, sahaya özel ÇBYE'ler yağış ve sıcaklık değişiklikleriyle karşılaştırılmıştır. Genel itibarıyla, bu ülkelerin en yoksul bölge ve mahallerinde hava sıcaklıklarının arttığı görülmektedir ancak yine de bu kesimlerin aldığı yağışın arttığı ya da daha da kuraklaştığı söylenemez. Bu durum, iklim değişikliğinin gelir yoksulluğu üzerindeki etkilerinin incelenmesinde yararlanılan verilerle tutarlı bir değişikliklidir.

İnsani gelişmenin belirlenmiş olan bileşenleri üzerindeki çevre tehdidi

Çevrenin bozulması insanların sahip olduğu imkân ve kabiliyetleri gelir ve geçim kaynağıyla sınırlı kalmaksızın sağlık, eğitim ve diğer refah unsurlarını da kapsayan pek çok şekilde etkiler.

Kötü çevre ve sağlık – çakışan yoksunluklar

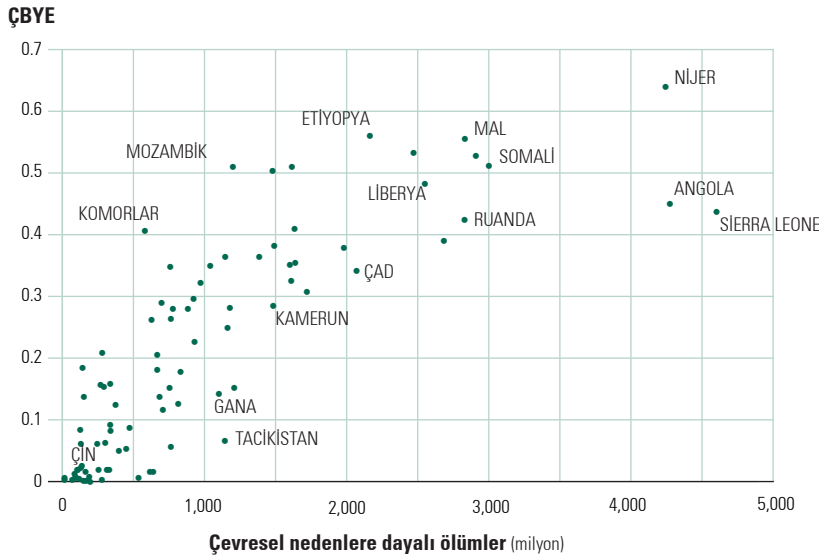
Açık ve kapalı ortam hava kirliliği, kirli sular ve yetersiz sağlık hizmetlerinden kaynaklanan hastalık yükü kendisini en çok yoksul ülkelerde ve özellikle yoksulluk içindeki kesimler üzerinde hissettirmektedir. İç ortam hava kirliliği İGE'si düşük ülkelerde diğer ülkelere kıyasla 11 kat daha fazla insanın hayatını kaybetmesine neden olmaktadır. İGE'si düşük, orta ve yüksek olan ülkeler dış ortam hava kirliliğine daha fazla maruz kalmaları ve daha hassas konumda olmaları nedeniyle dış ortam hava kirliliği riskleri bu ülkelerde daha fazladır. İGE'si düşük ülkelerde on kişiden altısının, hatta daha da fazlasının, daha iyi suya doğrudan erişimi yoktur. Her on kişiden dördü sıhhi tuvalet imkânlarından yoksundur ve tüm bunlar neticesinde hem hastalık hem de yetersiz beslenme şartları oluşmaktadır. İklim değişikliği ürün verimini de düşürdüğünden sıta ve dang gibi tropik hastalıkların yayılmasına neden olarak bu uçurumları daha da derinleştirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün Dünya Hastalık Yükü Veri Tabanı, çevresel faktörlerin etkileri üzerine çarpıcı bulgular sunmakta, pis su ve yetersiz sağlık ve hijyenik şartların, önde gelen ilk on ölüm sebebi arasında yer aldığını göstermektedir. Her yıl, akut solunum enfeksiyonları ve ishal gibi çevresel nedenlerden kaynaklanan hastalıklar nedeniyle 5 yaşın altında en az 3 milyon çocuk hayatını kaybetmektedir ki bu rakam Avusturya, Belçika, Hollanda, Portekiz ve İsviçre'de yaşayan 5 yaşından küçük çocukların toplamından fazladır.

Çevrenin bozulması ve iklim değişikliği fiziksel ve sosyal çevreler, bilgi, varlık birikimi ve davranışları da etkilemektedir. Dezavantajların farklı boyutları birbiriyle etkileşim içine girerek olumsuz etkileri daha da pekiştirir. Örneğin, sağlık riskleri su ve sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğu yerlerde en yüksek seviyelere ulaşır ki sağlık ve su hizmetlerinin yetersizliği gibi yoksunluklar genellikle birbiriyle eş zamanlı olarak ortaya çıkar. Çevre felaketlerinin neden olduğu ölümlerin en yüksek olduğu on ülkeden altısı aynı zamanda ÇBYE'nin yüksek olduğu Nijer, Mali ve Angola'nın da aralarında bulunduğu ilk on ülke arasındadır (Resim 7).

FIGURE 7

Çevre risklerine bağlı ölümler, yüksek ÇBYE oranlarıyla ilişkilendirilebilir

Not: İGE'si çok yüksek olan ülkeler tabloya dahil edilmemiştir. Araştırma her ülkede farklı tarihlere gerçekleştirilmiştir. Ayrıntılar için bkz. İstatistik Tablo 5.

Kaynak: A. Prüss-Ustün, R. Bos, F. Gore ve J. Bartram, 2008, Daha Emniyetli Su, Daha İyi Sağlık: Sağlık Koruma ve İyileştirme Çalışmalarına Yapılan Müdahalelerin Masrafları, Yararları ve Sürdürülebilirliği. Cenevre; Dünya Sağlık Örgütü.

Dezavantajlı çocuklar, özellikle de kız çocukların engellenen eğitim olanakları

Dünyanın artık pek çok yerinde ilkokula gitmeyen kalmamışsa da hala eksikler de bulunmaktadır. İGE'si düşük olan ülkelerde on çocuktan üçü ilkokula dahi gitmemekte, aralarında çevresel zorlukların da bulunduğu çeşitli sıkıntılardan okula giden çocuklar bile olumsuz yönde etkilenmektedir. Örneğin elektriğin olmamasından kaynaklanan hem dolaylı hem de doğrudan etkiler bulunmaktadır. Elektriğe erişim daha iyi aydınlatma ve daha uzun çalışma saatlerine olanak tanıdığı kadar modern ocak ve fırınların kullanılmasını da mümkün kıldığından, yakacak ve su toplamak gibi, eğitimde ilerlemeyi engellediği, okullaşmayı sekteye uğrattığı bilinen faaliyetler için harcanan zamandan tasarruf sağlamaktadır. Kaynak toplama ve okula gitmeyi bir arada yapmak durumunda olan kız çocuklar, bu anlamda çoğu kez daha olumsuz etkilenmektedir. Sağlık kazanımları, zamandan tasarruf ve özel yaşama olanak tanıdığından temiz su ve ileri sağlık hizmetlerine erişimin de kız çocukların eğitimi açısından büyük önemi vardır.

Diğer etkiler

Ev ortamında karşılaşılan yoksunluklar daha geniş bir çerçevede çevresel stres kaynaklarıyla çakışabilir, pek çok bağlamda insanların tercihlerini kısıtlayabilir, geçimin doğal kaynaklardan sağlanmasını zorlaştırabilir ve insanlar aynı getirileri elde etmek için bu sefer daha fazla çalışmak hatta çevresel bozulmadan uzaklaşmak için göç etmek zorunda kalabilir.

Kaynaklara bağımlı geçim kaynakları, özellikle de hanelerin modern yakacak ve temiz su olanakları bulunmadığı hallerde zaman israfına neden olmaktadır. Zaman kullanımıyla ilgili araştırmalar toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Kadınlar, yakacak odun ve su bulmak için erkeklerle, aynı şekilde kız çocuklar da erkek çocuklara kıyasla çok daha fazla zaman harcamaktadır. Kadınların özellikle bu işlerle meşgul olmaları nedeniyle daha yüksek getirisi olan faaliyetlerden uzak kaldıkları görülmektedir.

2009 yılında yayımlanmış olan İnsani Gelişme Raporu'nda ileri sürüldüğü gibi insanların yaşayacakları yeri seçebilmeleri, yani hareket kabiliyeti, özgürlükleri ve kendileri için daha yararlı sonuçlar elde edebilmeleri açısından önemlidir. Ancak, göç yasal nedenlerden ötürü riskli bir eylemdir. Kaç insanın çevresel streslerden kaçmak için bir hareket içinde olduğunu tahmin etmek güçtür, çünkü bu hareketi etkileyen pek çok

etmen vardır ve yoksulluk bu nedenler arasında başı çekmektedir. Buna rağmen yüksek olasılıklı bazı tahminlerde bulunulabilir.

Çevresel stres aynı zamanda artan çatışma riskiyle de bağlantılıdır. Bu ilişki doğrudan bir ilişki olmamakla birlikte daha geniş siyaset ekonomisi ve bireyler, topluluklar ve toplumu çevresel bozulmanın etkilerine karşı hassaslaştıran diğer bağlamsal etmenlerden etkilenmektedir.

Aşırı hava şartlarının eşitliği bozan etkileri

Kronikleşen olumsuz tehditlerin yanı sıra çevresel bozulma, dengesizleştirici ve eşitliği bozucu etkileriyle akut tehditleri de artırır. Analizlerimize göre, aşırı bir hava şartından etkilenen insanların sayısındaki yüzde 10'luk bir artış ülkenin İGE'sinin yüzde 2 gerilemesine neden olmakta, bunun İGE'si orta düzeydeki ülkelerde ise gelir durumu üzerinde daha da büyük etkileri olmaktadır.

Ancak bu yük eşit olarak paylaşılmamaktadır. Sel, sert rüzgâr ve toprak kaymalarında yaralanma ve ölüm riski çocuklar, kadınlar ve yaşlılar için, özellikle de yoksul kesimlerde, daha yüksektir. Doğal felaketlerde dikkat çekici düzeyde toplumsal cinsiyet eşitsizliği gözlenmekte, kaynaklara erişimin, fırsat ve imkânların sınırlı olmasının, ayrıca bu şartlara sistematik bir şekilde maruz kalmanın neticesinde zaten dezavantajlı konumdaki bazı kadınların bu konumlarının çok daha kırılganlaştığı görülmektedir.

Yetersiz beslenme ve okula gidememeleri nedeniyle gelecek imkânları daralan çocuklar hava şartlarından kaynaklanan etkilerden orantısız bir biçimde etkilenmektedir. Gelişmekte olan birçok ülkeden elde edilen veriler ışığında gelir düzeylerinde yaşanan olumsuz etkilerin çocukların okuldan kopmasına neden olduğu görülmektedir. Daha genel bir ifadeyle, evler bazında baktığımız zaman bu hanelerin olumsuz etkilere maruz kalınması ve bu etkilerle başa çıkabilme kapasitelerini şekillendiren etkinin türü, sosyoekonomik durum, sosyal sermaye, yaygın destek olanakları, ayrıca yardım ve yeniden yapılanma çabalarının etkinliği gibi bazı başka şartlar bulunmaktadır.

Güçlü kılmak – üreme tercihi ve siyasi dengesizlikler

Toplumsal cinsiyet rollerindeki dönüşümler ve güçlendirme çalışmaları bazı ülke ve grupların çevresel sürdürülebilirlik, eşitlik ve insani gelişme alanlarında ilerleme kaydetmesine olanak tanımıştır.

Aşırı bir hava şartından etkilenen insanların sayısındaki yüzde 10'luk bir artış ülkenin İGE'sinin yüzde 2 gerilemesine neden olmakta, bunun İGE'si orta düzeydeki ülkelerde ise gelir durumu üzerinde daha da büyük etkileri olmaktadır.

Aile planlaması konusunda karşılanmamış ihtiyaçların 2050 yılına kadar karşılanması halinde dünya karbon salımları mevcut değer tahminen yüzde 17'si oranında gerileyecektir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Bu yıl 145 ülkeyi kapsayacak şekilde güncellenmiş olduğumuz Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksimiz (TCEE) üreme sağlığında karşılaşılan kısıtların toplumsal cinsiyet eşitsizliğini nasıl artırdığını göstermektedir. Bu önemlidir, çünkü etkili bir üreme kontrolünün yaygın olarak uygulandığı ülkelerde kadınlar daha az sayıda çocuk sahibi olmakta, buna bağlı olarak anne-çocuk sağlığı kazanımları artmakta, sera gazı salımları azalmaktadır. Örneğin üreme sağlığı ve doğum kontrol yöntemlerinin kolaylıkla bulunabildiği Küba, Mauritius, Tayland ve Tunus'ta doğurganlık oranları kadın başına iki çocuktan azdır. Ancak, tüm dünyada aile planlaması alanında hala karşılanmamış bir ihtiyaç mevcuttur ve eldeki veriler tüm kadınların üreme tercihlerini kullanması halinde, nüfus artışının, sera gazı salımlarını mevcut düzeyin altına çekebilecek düzeyde gerileyeceğine işaret etmektedir. Aile planlaması konusunda karşılanmamış ihtiyaçların 2050 yılına kadar karşılanması halinde dünya karbon salımları bugünkü değer tahminen yüzde 17'si oranında gerileyecektir.

TCEE aynı zamanda kadınların politik karar alma mekanizmalarına katılımına da odaklanmakta, bu alanda kadınların tüm dünyada, özellikle de Sahra Altı Afrika, Güney Asya ve Arap devletlerinde erkeklerin gerisinde olduklarının altını çizmektedir. Bunun sürdürülebilirlik ve eşitlik anlamında önemli çıkarımları vardır. Kaynak toplama konusunda en ağır 'yükü' kadınlar omuzladıkları ve yine iç ortam hava kirliliğine daha fazla maruz kaldıkları için doğal kaynaklarla ilgili kararlardan erkeklere kıyasla daha fazla etkilenmektedirler. Yakın dönemde yapılan çalışmalar kadın katılımının tek başına önemli olmadığını, aynı zamanda nasıl ve ne oranda katılım sağladıklarının da önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınlar genellikle çevre için daha fazla endişe duydukları, çevre dostu politikaları destekledikleri ve çevre dostu liderlere oy verdikleri içindir ki, siyaset ve sivil toplum örgütlerine katılımları neticesinde belirli kazanımlar elde edilecek, bunun Binyıl Kalkınma Hedefleri üzerinde çarpan etkisi olacaktır.

Bu bulgular ilk kez ortaya çıkmış değildir ama yine de kadınların özgürlüklerinin artırılmasının değerli olduğunu tekrar tekrar vurgular niteliktedir. Dolayısıyla, kadınların karar mekanizmalarına katılımının hem kendine has bir değeri vardır hem de eşitlik ve çevrenin bozulması gibi konuların ele alınmasında yararlı bir araç olarak kullanılabilir.

Güç dengesizlikleri

2010 yılında yayımlanmış olan İnsani Gelişme Raporu'nda da tartışılmış olduğu üzere güçlendirmenin örgün boyutu, ulusal düzeyde yönetsel demokrasi ve yerel düzeyde katılımcı süreçler gibi pek çok boyutu bulunmaktadır. Ulusal ve alt-ulusal siyasi güçlendirmenin, çevresel sürdürülebilirliği de artırdığı gösterilmiştir. Bağlamın öneminin yanı sıra, yapılan çalışmalar demokrasilerin tipik bir özellik olarak seçmene karşı daha sorumlu olduklarını ve sivil özgürlükleri daha fazla destekleyebildiklerini ortaya koymuştur. Ancak, her yerde karşılaşılan temel bir sorun, demokratik sistemlerde dahi çevresel bozulmalardan en fazla etkilenenlerin her zaman daha yoksul ve en güçsüz kesimler olması ve politika önceliklerinin bu kesimlerin çıkar ve gereksinimlerini yansıtmamasıdır.

Güç dengesizliklerinin siyaset kurumlarının da katkısıyla bir dizi farklı ülke ve bağlam içinde çevresel çıktıları etkilediği yönündeki kanıtlar artmaktadır. Buna göre, yoksul ve diğer dezavantajlı kesimler çevrenin bozulmasından orantısız boyutlarda etkilenmektedir. Rapor çerçevesinde 100 ülkeyi kapsayacak şekilde yapılan yeni bir analiz çalışmasında, geniş bir ifadeyle güç dağılımında daha fazla eşitlik olması halinde bunun daha iyi çevresel çıktılar elde edilerek, daha az oranda toprak kaybı ile iç/dış ortam hava kirliliği ve kirli sulardan kaynaklanan ölümlerin azalmasını sağladığı ortaya konulmuş, bu noktada pozitif sinerji yaratabilmek için önemli fırsatlar bulunduğuna işaret edilmiştir.

Pozitif sinerjiler – çevre, eşitlik ve insani gelişme için galibiyet stratejileri

Burada ele alınan zorluklar karşısında hükümetler, sivil toplum, özel sektör ve kalkınma ortakları çevresel sürdürülebilirlik ile eşitliği birleştirici, insan gelişmesini destekleyici, kazan-kazan-kazan stratejileri olarak adlandırabileceğimiz bazı yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Etkili çözümlerin bağlama özgü olması gerekmektedir. Ancak, farklı bağlamlar için topyekûn geçerli olabilecek prensipleri tanıyan ve bir potansiyel ortaya koyabilen yerel ve ulusal deneyimleri de değerlendirmek önemlidir. Yerel düzeyde kapsayıcı kurumlara ve ulusal düzeyde ise başarılı yenilikler ve politika reformlarına ihtiyaç olduğunu vurgulamak istiyoruz.

Politika gündemi bu raporun tek başına hakkını veremeyeceği kadar kapsamlı. Ancak,

yaratılan değer, karşılaştığımız sosyal, ekonomik ve çevresel zorlukları aşmaya çalışırken, sadece çevre için değil, fakat aynı zamanda eşitlik ve insani gelişme açısından da olumlu neticeler verecek yaklaşımlar sergilenmek suretiyle, bu başlıklar arasındaki denge ve etkileşimler iyi idare edilerek, hatta gerektiğinde teğet geçilerek başarı sağlayacak kazan-kazan-kazan stratejilerinin belirlenbilmesinden kaynaklanmaktadır. Tartışma ve eylemlere ilham vermesi açısından olası etkileşimlerin engellenmesi ve pozitif sinerjilerin tespit edilmesinde yararlanılan stratejilerin uygulamada nasıl kullanıldığını gösterebilmek için somut örnekler sunmaktayız. Burada, modern enerji örneğini veriyoruz.

Modern enerjiye erişim

Enerji, insani gelişme açısından temel öneme sahip olmakla birlikte, tüm dünyada 1.5 milyar insan elektriksiz yaşamaktadır. Çok boyutlu yoksullar arasında bu yoksulluk daha da keskinleşmiştir. Her üç kişiden birinin enerjiye erişimi yoktur.

Enerji temininin artırılması ve karbon salımları arasında acaba bir bağıntı, bir denge var mıdır? Hayır, olmak zorunda değildir. Bizim tezimiz bu ilişkinin özünde yanlış olduğu yönünde. Çevre üzerinde ağır bir baskı oluşturmaksızın enerjiye erişimi artırmanın pek çok yolu var:

- Şebeke dışında kalan, yerinden idare seçenekleri, yoksul hanelere enerji hizmetlerinin ulaştırılabilmesi açısından teknik olarak uygulanabilir olduğu gibi ilgili hizmetler iklim üzerinde asgari etki bırakacak şekilde finanse edilerek sunulabilir.
- Herkese temel modern enerji hizmetleri sunulması, buraya kadar ilan edilmiş bulunan kapsamlı politika taahhütleri de göz önüne alındığında karbon salımlarının tahminen sadece binde 8 oranında artmasına neden olacaktır.

Küresel enerji arzı, yenilenebilir enerji kaynaklarının küresel enerji kapasitesinin yüzde 25'ine ulaşması ve küresel elektrik tedarikinin yüzde 18 oranında yenilenebilir kaynaklardan karşılanmaya başlamasıyla birlikte 2010 yılında bir eşik noktasına ulaşmıştır. Buradaki güçlük, enerjiye erişimin yoksul kadın ve erkeklerin hem günümüzde hem de gelecekte hayatlarını iyileştirecek düzeyde artırılmasıdır.

Çevresel bozulmanın önüne geçilebilir

Çevresel bozulmanın önüne geçmeye yönelik önlemler listesinde üreme tercihin-den topluluklar bazında orman yönetimine

ve uyumlandırılabilir felaket müdahale usullerine kadar çok geniş konular yer almaktadır.

Üreme sağlığı hizmetlerine erişimi de kapsayan üreme hakları, kadınların güçlendirilmesi için bir ön koşuldur ve çevresel bozulmayı önleyebilir. Bu alanda büyük iyileştirmeler yapılabilir. Mevcut sağlık altyapısının düşük bir ilave masrafla ve toplumun da katılımını sağlayacak şekilde üreme sağlığı hizmetleri verilmesinde kullanılabileceğini gösteren pek çok örnek mevcuttur. Doğurganlık oranının 1975 yılında kadın başına 6.6 doğum düzeyinden 2009 yılında 2.4'e gerilediği Bangladeş örneğini ele alalım. Hükümet, çeşitli iletişim araçları ve destekler kullanarak doğum kontrol önlemlerinin daha kolay elde edilebilir olmasını sağlamak suretiyle, aralarında dini liderler, öğretmenler ve sivil toplum örgütlerinin de bulunduğu, hem kadın hem erkek fikir önderleri üzerinden yürütülen tartışmalarla sosyal normları değiştirmeyi başarmıştır.

Topluluk orman yönetimi, yereldeki orman kayıpları ve bozulmaları telafi ederek karbon salımlarını azaltabilir. Ancak, bu yolla bir yandan da hâlihazırda marjinalleşmiş kesimlerin daha da dışlanması ve dezavantajlarının daha da artırılması riskinin bulunduğu da tecrübeyle sabittir. Bu riskten etkilenmemek için orman yönetiminin tasarım ve uygulama aşamalarında kapsamlı bir katılımın ve özellikle de kadın katılımının sağlanması, ayrıca yoksul ve orman kaynaklarına bağımlı kesimlerin kaynaklarının daha da bozulmamasının sağlanması gerekmektedir.

Daha eşitlikçi ve farklı durumlara uyandırılabilir felaket müdahale usullerinin devreye girmesiyle birlikte felaketlerden kaynaklanan olumsuz etkilerin azaltılması yönünde gelecek vaat eden seçenekler ve yenilikçi sosyal koruma programları ortaya çıkmaktadır. Felaketlere müdahale kapsamında topluluk odaklı risk haritalandırması ve yeniden yapılandırılmış varlıkların aşamalı olarak dağıtılması gibi uygulamalar yer almaktadır. Elde edilen deneyimler ışığında yerinden risk azaltma yöntemlerine bir geçiş olmuştur. Bu tür çabalar tasarım ve karar alma süreçlerine katılımın önemini vurguladıkları ölçüde yerel toplulukları, özellikle de kadınları güçlendirebilmektedir. Topluluklar, mevcut eşitsizlikleri azaltacak yollar bularak kendilerini bu şekilde yeniden yaratabilirler.

Çevre üzerinde ağır bir baskı oluşturmaksızın enerjiye erişimi artırmanın pek çok yolu var.

Gelişme modelimizi yeniden düşünmek – değişime destek

Zaten yeterince büyük olan ve giderek daha da büyümekte olan çevresel tehditlere bir de bireyler, topluluklar ve ülkeler arasındaki farklılıklar eklendiğinde, bu durum politikalar karşısına aşırı zorluk ve engellerin dikilmesine neden olmaktadır. Ancak iyimser olabiliriz. Dünyanın bazı bölgelerindeki yenilikçi politika ve girişimlere baktığımız zaman, pek çok açıdan günümüz şartlarının gelişmeyi her zamankinden daha fazla destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu argümanı devam ettirmek için özellikle de Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) ve 2015 arifesindeki şu dönemde cesur düşünmek gerekir. Raporunda sürdürülebilirlik ve eşitlik ortak bir bakışla ele alınarak insani gelişme için yeni bir vizyon oluşturulmaktadır. Yerel ve ulusal seviyelerde, eşitliğe politika ve program tasarımlarından daha öncelikli olarak yer verilmesi, ayrıca yasal ve siyasi platformlarda olası çarpan etkilerinin araştırılması yönündeki ihtiyacın altı çizilmektedir. Küresel düzeyde ise giderek etkisi artmakta olan çevre tehditleri karşısında daha fazla kaynağın devreye sokulması ve eşitlik ile dezavantajlı ülke ve grupların finans kaynaklarına erişiminin artırılması yönündeki ihtiyaca işaret edilmektedir.

Eşitlik kaygılarının yeşil ekonomi politikalarına dahil edilmesi

Eşitlikle ilgili endişelerin çevre üzerinde etkili politikalara tam olarak entegre edilmesi raporun temel konularındandır. Çevre politikalarının değerlendirilmesinde kullanılan geleneksel metotlar yetersiz kalmaktadır. Bu yöntemler, örneğin etkilerini gelecekteki salımlar üzerinde gösterebilir ancak daha ziyade sessiz ve dağıtıcı konulardır. Farklı gruplar üzerindeki etkiler değerlendirildiğinde bile, ilgi özel olarak kişilerin gelir düzeyleri üzerindedir. Eşitlik ve kapsayıcılığın önemi yeşil ekonomi politika hedeflerinde zaten açıklıkla görülmektedir. Bizim önerimiz, bu gündemin daha da ileriye taşınmasıdır.

Bazı temel esaslar, paydaşların da analizlere katılması sağlanmak suretiyle politika yapma sürecine eşitlikle ilgili kaygıları dahil etmekte yararlı olabilir. Bu analizlerde ele alınacak konular şunlar olabilir:

- Refahın ÇBYE gibi araçlarla elde edilebilir olan gelirle ilişkisi bulunmayan yönleri.

- Dolaylı ve doğrudan politika etkileri.
- Olumsuz etkilenen kimseler için tazminat mekanizmaları.
- Ne kadar istisnai olsa da yıkımla sonuçlanabilecek aşırı hava şartlarının gerçekleşme riski.
- Politikaların dağıtıcı ve çevresel sonuçlarının erken aşamalarda analiz edilmesi önemlidir.

Temiz ve güvenli bir çevre haktır, ayrıcalık değil

Çevresel hakların ulusal anayasa ve mevzuatlara dahil edilmesi, en azından vatandaşların bu tür hakları muhafaza edebilmeleri için güçlendirilmelerinde bile etkili olabilir. En azından 120 ülkede çevresel normları da kapsayan anayasalar vardır. Açık çevresel hakların bulunmadığı birçok ülkenin, anayasa hükümlerini bireysel haklar ışığında yorumlayışında, sağlıklı bir çevreye sahip olma hakkı da yer almaktadır.

Sağlıklı bir çevreye sahip olunması ve bu anlamda eşit hakların anayasal olarak tanınır olması, buna gücü yetenlerin erişiminin artık kısıtlanmaması suretiyle eşitlik yaratmış olmaktadır. Ayrıca, bu hakların yasal bir çerçeveye oturtulmasıyla da hükümet öncelikleri ve kaynak tahsisatı üzerinde etkili olunabilir.

Sağlıklı, iyi işleyen bir çevrede yaşama hakkının yasal olarak tanınmasına ilaveten, bu ihtiyaç aynı zamanda adil ve bağımsız bir yargıyı da içerecek şekilde kurumlara işlerlik kazandırılması ve hükümetlerden ve firmalardan bilgi alabilme hakkını da beraberinde getirmektedir. Uluslararası toplum da çevresel konularda bilgi edinme hakkını her geçen gün daha fazla tanımaktadır.

Katılım ve hesap verebilirlik

Süreçlerdeki özgürlük, insani gelişme için temel teşkil ettiği gibi, geçen yıl yayımlanmış olan İnsani Gelişme Raporunda da tartışılmış olduğu üzere, kendine özgü ve bir araç olarak da kullanılabilir olmasından ileri gelen bir değeri de vardır. Güç dengelerindeki dengesizliklerin yansımalarını daha büyük ölçekte çevresel çıktılarda görebilmek mümkündür. Ancak, artan güçlendirme de olumlu çevresel çıktıların eşitlik içinde ortaya çıkmasını sağlayabilir. Demokrasi önemlidir ancak bunun da ötesinde ulusal kurumların, kadınlar başta olmak üzere, ilgili kesimleri kapsayıcı ve hesap verebilir olması, ayrıca sivil toplumu destekleyerek halkın bilgiye erişimini sağlaması gerekmektedir.

Açık, şeffaf ve kapsayıcı istişare süreçleri katılımın sağlanması açısından bir ön şart niteliği taşımaktadır. Ancak uygulamaya

Çevre politikalarının değerlendirilmesinde kullanılan geleneksel yöntemler dağıtım konularında genellikle 'sessiz' kalmaktadır. Eşitlik ve kapsayıcılığın önemi yeşil ekonomi politikalarına bakıldığında açık olarak görülebilmektedir. Bizim önerimiz, bu gündemin daha da ileriye taşınmasıdır.

gelindiğinde etkili katılımın önündeki engeller de varlığını sürdürecektir. Olumlu değişimlere rağmen, yerel halklar gibi geleneksel olarak dışlanagelen kesimlerin şanslarını artırabilmek ve daha etkin roller üstlenmelerini sağlayabilmek için daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kadın katılımının önemine işaret eden delillerin de sayısı giderek artmaktadır. Kadın katılımının sağlanması, hem kadınlar hem de sürdürülebilir çıktılar elde etmek için gereklidir.

Değişim, hükümetlerin halkın talepleriyle ilgilendiği ölçüde hayata geçebilir. Sivil toplumun varlık mücadelesi verdiği bir ortamda yerel, ulusal ve küresel anlamda hesap verebilirlik de sınırlı olacaktır. Diğer taraftan, basın özgürlüğü de, halkın bilinçlendirilmesi ve katılımının sağlanması için hayati öneme sahiptir.

Yatırımların finansmanı konusunda ne durumdayız?

Sürdürülebilirlik tartışmaları devam ederken bir yandan da çeşitli masraflar ve finansman konularıyla ilgili bazı sorular da ortaya çıkmaktadır; kimin neyi ve nasıl ödeyeceği gibi. Eşitlik esasına göre yoksul ülkelere, hem su ve enerji kaynaklarına eşit erişim, hem de iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasının desteklenmesi amacıyla büyük ölçekli kaynak transferleri gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Finansman analizlerimizden dört önemli mesaj çıkmaktadır:

- Yatırım gereksinimleri büyük olmakla birlikte örneğin askeri yatırımlar gibi diğer alanlarda yapılan mevcut harcamaların üzerinde değildir. Modern enerji kaynaklarına herkesin erişimini sağlamak için yapılması gereken yıllık yatırım miktarı fosil yakıtlara sağlanan yıllık teşviklerin sekizde birinden azdır.
- Kamu sektörünün taahhütleri önemlidir (bazı donörlerin cömertliği göze çarpmaktadır). Özel sektör, hem önemli hem de hayati bir finansman kaynağıdır. Kamunun çabaları özel yatırımlar için bir katalizör olabilir; bu şekilde kamu fonlarının artırılmasının önemi vurgulanmış olacak ve aynı zamanda olumlu bir yatırım ortamı ve yerel kapasiteler oluşturulmuş olacaktır.
- Verilerdeki sıkıntılar çevresel sürdürülebilirlik amacıyla yapılan ulusal kamu harcamaları ve özel harcamaların izlenmesini zorlaştırmaktadır. Eldeki veriler de sadece resmi kalkınma desteklerin akışının incelenebilmesine olanak tanımaktadır.

- Finansman mimarisi karmaşık ve parçalı bir yapıya sahip olduğundan etkinliği kısıtlı, izleme ve takibi ise güçtür. Paris ve Akra'da yardım etkinliğine yönelik yapılmış çalışmalardan öğrenilecek çok şey vardır.

İhtiyaçlar, taahhütler ve ödemelerle ilgili deliller bir bütünlük arz etmese de, bunların miktarları her ne kadar belirsiz de olsa, karşımızdaki tablo yine de açıktır. Kalkınma desteği için yapılan resmi harcamalar ve iklim değişikliği ile mücadele, düşük karbonlu enerji, su ve sağlık çabaları için gereken yatırımlar arasındaki uçurum derindir, hatta verilen taahhütler ve yatırım ihtiyaçları arasındaki uçurumdan bile büyüktür (Resim 8). Düşük karbon değerli enerji kaynaklarına yapılan harcamalar ihtiyaçlarla ilgili düşük tahminlerin sadece yüzde 1.6'sına denk gelmekteyken iklim değişikliğine uyum ve etkilerinin yönetilmesi için yapılan harcamalar en düşük tahmini ihtiyaç düzeyinin yüzde 11'i civarındadır. Su ve sağlık için bu miktarlar çok daha küçükken, resmi kalkınma destekleriyle ilgili taahhütler tahmini masraflara daha yakındır.

Finansman eksikliğini kapatmak için parasal işlem vergisi: Önemli bir fikirden pratik politikaya

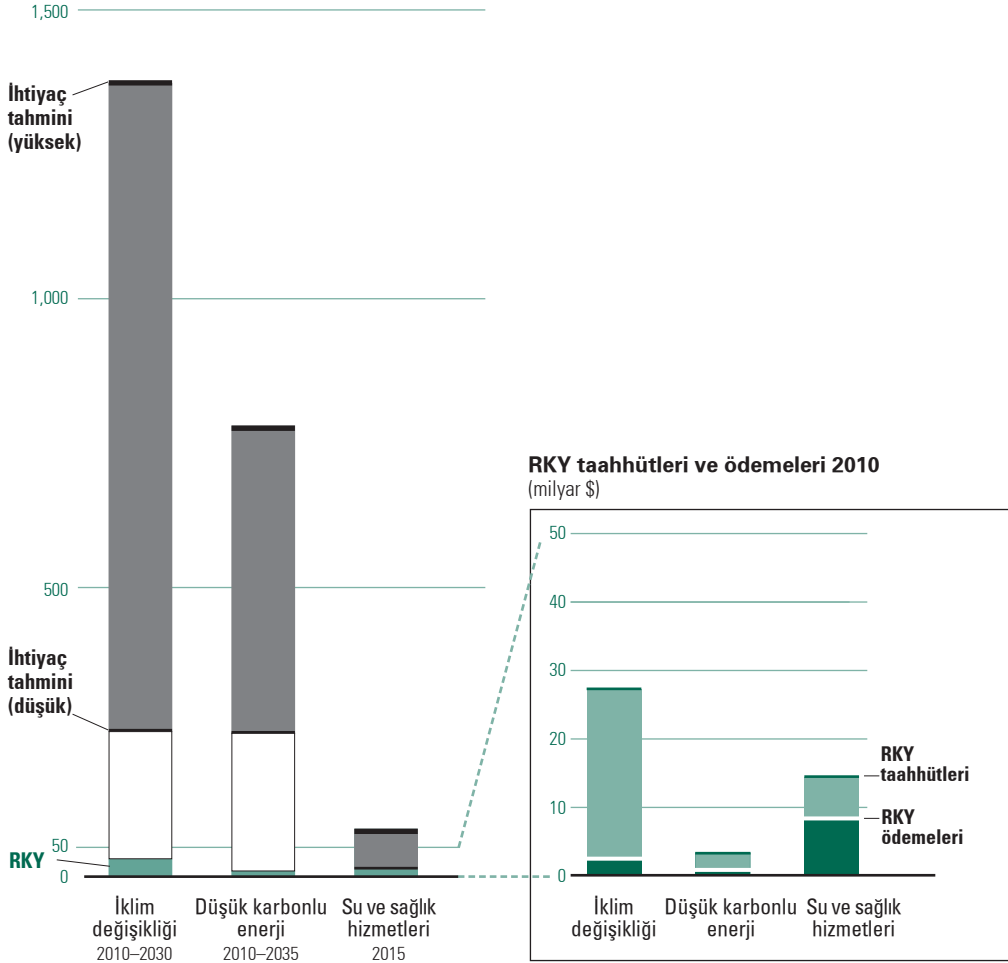
Raporda belgelenen yoksunluklar ve zorlukların ortadan kaldırılması için gereken kaynaklar arasındaki finansman açığı yeni fırsatlar değerlendirilmek suretiyle önemli oranda kapatılabilecektir. Bu fırsatlar arasında ilk akla gelen 'aday' parasal işlemler üzerinden alınacak olan vergidir. 1994 yılında yayımlanmış olan İnsani Gelişim Raporunda ortaya atılmış olan bu fikir uygulamaya dönük bir politika şıkkı olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. Yakın zamanda yaşanan mali kriz bu teklife olan ilginin yeniden canlanmasını sağlamıştır. Teklifin öne çıkan özellikleri, uygunluğu ve zamanında gündeme gelmiş olmasıdır.

Günümüzde yabancı paralarla işlem yapma altyapısı daha düzenli, merkezleşmiş ve standartlarla daha fazla belirlenmiş durumdadır. Dolayısıyla, söz konusu verginin bir fizibilitesi vardır. Bu tasarı, aralarında Çin, Fransa, Almanya, Japonya ve İngiltere'nin de bulunduğu 63 ülkeyle birlikte Kalkınma için Yenilikçi Finansman Liderler Grubu da dahil olmak üzere önemli destek görmektedir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliğinin Finansmanı Yüksek Danışma Grubu da yakın dönemde bu vergiden elde edilen gelirlerin yüzde 25-50 oranında gelişmekte olan ülkelerdeki iklim değişikliğine uyum ve risklerin ortadan

Çok cüzi oranda bir vergi ve hiç bir idari masraf çıkartmayan parasal işlem vergisi yılda 40 milyar dolar gelir getirebilir. Kaldı ki, uluslararası tartışmalarda vurgu yapılan ihtiyaçların karşılanmasıyla ilgili olarak başka bir seçenek de bulunmamaktadır.

Resmi kalkınma yardımı ihtiyaçların çok uzağındadır**Gelecekteki ihtiyaç tahminleri ve mevcut kalkınma desteği (RKY)**

Yıllık harcamalar (milyar \$)

Kaynak: Uluslararası Enerji Kurumu, 2010. Dünya Enerji Raporu, Paris. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), BM Su, 2010. Sağlık Hizmetleri ve İçme Suyu Yıllık Küresel Değerlendirme: Daha İyi Sonuçlar İçin Kaynak Hedeflenmesi, Cenevre. Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Birimi, 2010. Dünyayı Kurtarmak İçin Gelişmeyi Desteklemek; New York, Birleşmiş Milletler ve OECD Yardım Faaliyetleri Kalkınma Veri Tabanı: CRS online.

kaldırılması çalışmalarına aktarılmasını önermiştir.

Güncellenmiş analizlerimiz parasal işlem vergisinin yılda 40 milyar dolar kadar gelir getirebileceğini ve bunun çok cüzi oranda (yüzde 0.005) bir vergi ile ve hiç bir idari masraf çıkarmadan yapılabileceğini ortaya koymaktadır. İhtiyaçlarla kıyaslandığında uluslararası tartışmalarda altı çizilmiş bulunan yeni ve ilave finansman ihtiyaçlarını karşılamak için daha başka pek bir seçenek bulunmamaktadır.

Daha kapsamlı bir parasal işlem vergisinin önemli gelir potansiyeli vardır. Birçok G-20 ülkesi çoktan bu vergiyi uygulamaya geçirmiş ve Uluslararası Para Fonu da (IMF) daha kapsamlı bir vergilendirmenin idari açıdan

mümkün olduğunu teyit etmiştir. Vergi açısından bir opsiyon, ulusal ve uluslararası parasal işlemlerde yüzde 0.05 vergi alınmasıdır ki bu yolla tahminen 600 – 700 milyar dolar elde edilebilecektir.

IMF'nin artan bakiyesinin tedavüle konmasıyla ilgili Özel Çekme Hakları da ilgi çekmiştir. Böylelikle küçük bir oranda ya da hiç bir bütçe masrafı yapılmaksızın 75 milyar dolar toplanarak hükümetlere katkı sağlanabilir. Özel Çekme Hakları aynı zamanda parasal anlamda bir yeniden-dengeleme aracı olarak da çekiciliği olan bir uygulamadır. Talebin, rezervlerini çeşitlendirmek isteyen gelişmekte olan pazar ekonomilerinden gelmesi beklenmektedir.

Daha fazla eşitlik ve söz hakkı için reformlar

Politika yapıcılar, müzakereciler ve karar alıcıları çevresel bozulmalar karşısında en hassas konumdaki vatandaşlardan ayıran uçurumu ortadan kaldırmak için küresel çevre yönetim sistemlerinde hesap verebilirliğin sağlanması gerekmektedir. Hesap verebilirlik tek başına bu zorluğun aşılmasını temin edemez. Ama yine de insanlara hizmet eden, sosyal ve çevresel olarak efektif bir küresel yönetim oluşturulabilir.

Bizler, çevresel bozulmayla mücadele çabalarının desteklenmesine yönelik mali kaynak akışlarına erişimin sağlanması için eşitlik ve söz hakkının geliştirilmesiyle ilgili önlemler getirilmesi çağrısında bulunuyoruz.

Özel kaynaklar kritik öneme sahip olmakla birlikte enerji sektöründeki çoğu finansman akışı özellikle 'özelden' geldiği için özel yatırımcıların bazı bölgelerin riskli ya da geri dönüşünün yavaş olduğu yönündeki kanıları bu akışı etkilemektedir. Reform yapılmadığı takdirde finansmana erişim ülkeler arasında eşit olmayan bir şekilde dağılacak ve mevcut eşitsizliklerin daha da ciddileşmesine neden olacaktır. Bu durum, kamu yatırımlarından gelecek akışın eşitlikçi ve gelecek özel yatırımları da çekecek nitelikte olmasının güvence altına alınmasının önemini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak uluslararası para akışını teşvik edecek ve yönlendirecek bir tarafsızlık anlayışı gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin de uygun politika ve teşvikler oluşturabilmeleri açısından kurumsal gelişme de önemlidir. Uluslararası kamu finansmanı ile ilgili yönetim mekanizmaları, söz hakkı ve sosyal hesap verebilirliğe olanak tanımalıdır.

İklim değişikliğini durdurmak ya da yavaşlatmaya yönelik gerçek anlamda dönüşüme odaklı bir girişim, ulusal ve uluslararası kamu/özel kaynaklarla birlikte hibe ve kredi olanaklarını da harmanlayabilmelidir. Uluslararası finansman kaynaklarına eşit erişim ve bu kaynakların eşit kullanımını sağlamak amacıyla raporumuz, iklim finansmanının ulusal düzlemde yerleştirilmesini fikrini savunmaktadır. Ulusal iklim fonları, ulusal ve uluslararası kamu/özel kaynakları ile hibe ve krediler gibi diğer kaynakların birlikte işletilerek takip edilmesini kolaylaştırabilir. Bu durum, pozitif dağılım ve yurt içinde hesap verebilirliğin sağlanması açısından önemlidir.

Bu gündemin ileriye taşınabilmesi amacıyla raporda ülke düzeyinde dört araç önerilmektedir:

- İnsani gelişme, eşitlik ve iklim değişikliği hedeflerinin uyumlandırılabilmesi için **düşük salımlı, iklime dayanıklı stratejiler.**
- Çalışma ortamı ve hane sermayelerinin birleştirilebilmesi için **kamu-özel sektör ortaklığı.**
- Uluslararası kamu finansmanına eşit erişim sağlanabilmesi için **iklim yatırımı vasıtaları.**
- Ortaklara olduğu kadar yerel topluluklara da uzun vadeli ve etkili sonuçlar ve hesap verebilirlik sağlayacak **koordineli uygulama, izleme ve takip, raporlama ve doğrulama sistemleri.**

Son olarak, ülkeler bazında temiz enerjinin desteklenmesine, bu konuda farkındalık yaratılmasına ve savunulabilir faaliyetleri yürütülmesine yönelik küresel ve üst düzey bir Evrensel Enerji Erişim Girişimi oluşturulmasına çağrı yapıyoruz.

* * *

Raporumuz, sürdürülebilirlik ve eşitlik arasındaki bağlantılara ışık tutarak insani gelişmenin nasıl daha sürdürülebilir ve tarafsızlık içinde gerçekleştirilebileceğini göstermekte, çevresel bozulmanın yoksul ve hassas grupları diğer kesimlere kıyasla nasıl daha olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, mevcut çevre sorunlarıyla eşitlik ve insani gelişmeyi de destekler nitelikte stratejilerle mücadele ederek, bu dengesizlikleri dengeleyecek bir politika gündemi hazırlanmasını öneriyor ve birbirini tamamlar nitelikteki bu hedefleri, insanların tercihlerini artırırken çevremizi de koruyarak bir bütün olarak yaygınlaştırmak için pratik yollar gösteriyoruz.

İklim değişikliğini durdurmak ya da yavaşlatmaya yönelik gerçek anlamda dönüşüme odaklı bir girişim, ulusal ve uluslararası kamu/özel kaynaklarla birlikte, hibe ve kredi olanaklarını da harmanlayabilmelidir.

2011 İGE sıralaması ve sıralamada 2010-2011 yılları arasında gerçekleşen değişiklikler

Afghanistan	172			Georgia	75			Occupied Palestinian Territory	114		
Albania	70	↑	1	Germany	9			Oman	89		
Algeria	96			Ghana	135	↑	1	Pakistan	145		
Andorra	32			Greece	29			Palau	49		
Angola	148			Grenada	67			Panama	58	↑	1
Antigua and Barbuda	60	↑	1	Guatemala	131			Papua New Guinea	153	↓	-1
Argentina	45	↑	1	Guinea	178			Paraguay	107		
Armenia	86			Guinea-Bissau	176			Peru	80	↑	1
Australia	2			Guyana	117	↑	2	Philippines	112	↑	1
Austria	19			Haiti	158	↑	1	Poland	39		
Azerbaijan	91			Honduras	121	↓	-1	Portugal	41	↓	-1
Bahamas	53			Hong Kong, China (SAR)	13	↑	1	Qatar	37		
Bahrain	42			Hungary	38			Romania	50		
Bangladesh	146			Iceland	14	↓	-1	Russian Federation	66		
Barbados	47			India	134			Rwanda	166		
Belarus	65			Indonesia	124	↑	1	Saint Kitts and Nevis	72		
Belgium	18			Iran, Islamic Republic of	88	↓	-1	Saint Lucia	82		
Belize	93	↓	-1	Iraq	132			Saint Vincent and the Grenadines	85	↓	-1
Benin	167			Ireland	7			Samoa	99		
Bhutan	141	↓	-1	Israel	17			São Tomé and Príncipe	144	↓	-1
Bolivia, Plurinational State of	108			Italy	24			Saudi Arabia	56	↑	2
Bosnia and Herzegovina	74			Jamaica	79	↓	-1	Senegal	155		
Botswana	118	↓	-1	Japan	12			Serbia	59	↑	1
Brazil	84	↑	1	Jordan	95	↓	-1	Seychelles	52		
Brunei Darussalam	33			Kazakhstan	68	↑	1	Sierra Leone	180		
Bulgaria	55	↑	1	Kenya	143	↑	1	Singapore	26		
Burkina Faso	181			Kiribati	122			Slovakia	35		
Burundi	185			Korea, Republic of	15			Slovenia	21		
Cambodia	139	↑	2	Kuwait	63	↓	-1	Solomon Islands	142		
Cameroon	150	↑	1	Kyrgyzstan	126			South Africa	123	↑	1
Canada	6			Lao People's Democratic Republic	138	↑	1	Spain	23		
Cape Verde	133			Latvia	43			Sri Lanka	97	↑	1
Central African Republic	179			Lebanon	71	↓	-1	Sudan	169		
Chad	183	↓	-1	Lesotho	160			Suriname	104		
Chile	44			Liberia	182	↑	1	Swaziland	140	↓	-2
China	101			Libya	64	↓	-10	Sweden	10		
Colombia	87	↑	1	Liechtenstein	8			Switzerland	11		
Comoros	163			Lithuania	40	↑	1	Syrian Arab Republic	119	↓	-1
Congo	137			Luxembourg	25			Tajikistan	127		
Congo, Democratic Republic of the	187			Madagascar	151	↓	-2	Tanzania, United Republic of	152	↑	1
Costa Rica	69	↓	-1	Malawi	171			Thailand	103		
Côte d'Ivoire	170			Malaysia	61	↑	3	Timor-Leste	147		
Croatia	46	↓	-1	Maldives	109			Togo	162		
Cuba	51			Mali	175			Tonga	90		
Cyprus	31			Malta	36			Trinidad and Tobago	62	↑	1
Czech Republic	27			Mauritania	159	↓	-1	Tunisia	94	↓	-1
Denmark	16			Mauritius	77			Turkey	92	↑	3
Djibouti	165	↓	-1	Mexico	57			Turkmenistan	102		
Dominica	81	↓	-1	Micronesia, Federated States of	116			Uganda	161		
Dominican Republic	98	↑	2	Moldova, Republic of	111			Ukraine	76	↑	3
Ecuador	83			Mongolia	110			United Arab Emirates	30		
Egypt	113	↓	-1	Montenegro	54	↑	1	United Kingdom	28		
El Salvador	105			Morocco	130			United States	4		
Equatorial Guinea	136	↓	-1	Mozambique	184			Uruguay	48		
Eritrea	177			Myanmar	149	↑	1	Uzbekistan	115		
Estonia	34			Namibia	120	↑	1	Vanuatu	125	↓	-2
Ethiopia	174			Nepal	157	↓	-1	Venezuela, Bolivarian Republic of	73		
Fiji	100	↓	-3	Netherlands	3			Viet Nam	128		
Finland	22			New Zealand	5			Yemen	154		
Former Yugoslav Republic of Macedonia	78	↓	-2	Nicaragua	129			Zambia	164	↑	1
France	20			Niger	186			Zimbabwe	173		
Gabon	106			Nigeria	156	↑	1				
Gambia	168			Norway	1						

NOT

Tablodaki oklar ilgili ülkenin 2005-2011 yılları arasında liste içindeki aşağı/yukarı hareketini (tutarlı veri ve metotlara dayanarak) göstermektedir. Herhangi bir işaret konulmamış olan ülkelerin durumunda bir değişiklik olmamıştır.

İnsani Gelişme Endeksleri

İGE sırası	İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi	
	Değer	Değer	Sıra	Değer	Sıra		
ÇOK YÜKSEK İNSANI GELİŞME							
1	Norway	0.943	0.890	1	0.075	6	..
2	Australia	0.929	0.856	2	0.136	18	..
3	Netherlands	0.910	0.846	4	0.052	2	..
4	United States	0.910	0.771	23	0.299	47	..
5	New Zealand	0.908	0.195	32	..
6	Canada	0.908	0.829	12	0.140	20	..
7	Ireland	0.908	0.843	6	0.203	33	..
8	Liechtenstein	0.905
9	Germany	0.905	0.842	7	0.085	7	..
10	Sweden	0.904	0.851	3	0.049	1	..
11	Switzerland	0.903	0.840	9	0.067	4	..
12	Japan	0.901	0.123	14	..
13	Hong Kong, China (SAR)	0.898
14	Iceland	0.898	0.845	5	0.099	9	..
15	Korea, Republic of	0.897	0.749	28	0.111	11	..
16	Denmark	0.895	0.842	8	0.060	3	..
17	Israel	0.888	0.779	21	0.145	22	..
18	Belgium	0.886	0.819	15	0.114	12	..
19	Austria	0.885	0.820	14	0.131	16	..
20	France	0.884	0.804	16	0.106	10	..
21	Slovenia	0.884	0.837	10	0.175	28	0.000
22	Finland	0.882	0.833	11	0.075	5	..
23	Spain	0.878	0.799	17	0.117	13	..
24	Italy	0.874	0.779	22	0.124	15	..
25	Luxembourg	0.867	0.799	18	0.169	26	..
26	Singapore	0.866	0.086	8	..
27	Czech Republic	0.865	0.821	13	0.136	17	0.010
28	United Kingdom	0.863	0.791	19	0.209	34	..
29	Greece	0.861	0.756	26	0.162	24	..
30	United Arab Emirates	0.846	0.234	38	0.002
31	Cyprus	0.840	0.755	27	0.141	21	..
32	Andorra	0.838
33	Brunei Darussalam	0.838
34	Estonia	0.835	0.769	24	0.194	30	0.026
35	Slovakia	0.834	0.787	20	0.194	31	0.000
36	Malta	0.832	0.272	42	..
37	Qatar	0.831	0.549	111	..
38	Hungary	0.816	0.759	25	0.237	39	0.016
39	Poland	0.813	0.734	29	0.164	25	..
40	Lithuania	0.810	0.730	30	0.192	29	..
41	Portugal	0.809	0.726	31	0.140	19	..
42	Bahrain	0.806	0.288	44	..
43	Latvia	0.805	0.717	33	0.216	36	0.006
44	Chile	0.805	0.652	44	0.374	68	..
45	Argentina	0.797	0.641	47	0.372	67	0.011
46	Croatia	0.796	0.675	38	0.170	27	0.016
47	Barbados	0.793	0.364	65	..
YÜKSEK İNSANI GELİŞME							
48	Uruguay	0.783	0.654	43	0.352	62	0.006
49	Palau	0.782
50	Romania	0.781	0.683	36	0.333	55	..
51	Cuba	0.776	0.337	58	..
52	Seychelles	0.773
53	Bahamas	0.771	0.658	41	0.332	54	..
54	Montenegro	0.771	0.718	32	0.006
55	Bulgaria	0.771	0.683	37	0.245	40	..
56	Saudi Arabia	0.770	0.646	135	..
57	Mexico	0.770	0.589	56	0.448	79	0.015
58	Panama	0.768	0.579	57	0.492	95	..

İnsani Gelişme Endeksleri

İGE sırası	İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi	
	Değer	Değer	Sıra	Değer	Sıra		
59	Serbia	0.766	0.694	34	0.003
60	Antigua and Barbuda	0.764
61	Malaysia	0.761	0.286	43	..
62	Trinidad and Tobago	0.760	0.644	46	0.331	53	0.020
63	Kuwait	0.760	0.229	37	..
64	Libya	0.760	0.314	51	..
65	Belarus	0.756	0.693	35	0.000
66	Russian Federation	0.755	0.670	39	0.338	59	0.005
67	Grenada	0.748
68	Kazakhstan	0.745	0.656	42	0.334	56	0.002
69	Costa Rica	0.744	0.591	55	0.361	64	..
70	Albania	0.739	0.637	49	0.271	41	0.005
71	Lebanon	0.739	0.570	59	0.440	76	..
72	Saint Kitts and Nevis	0.735
73	Venezuela, Bolivarian Republic of	0.735	0.540	67	0.447	78	..
74	Bosnia and Herzegovina	0.733	0.649	45	0.003
75	Georgia	0.733	0.630	51	0.418	73	0.003
76	Ukraine	0.729	0.662	40	0.335	57	0.008
77	Mauritius	0.728	0.631	50	0.353	63	..
78	Former Yugoslav Republic of Macedonia	0.728	0.609	54	0.151	23	0.008
79	Jamaica	0.727	0.610	53	0.450	81	..
80	Peru	0.725	0.557	63	0.415	72	0.086
81	Dominica	0.724
82	Saint Lucia	0.723
83	Ecuador	0.720	0.535	69	0.469	85	0.009
84	Brazil	0.718	0.519	73	0.449	80	0.011
85	Saint Vincent and the Grenadines	0.717
86	Armenia	0.716	0.639	48	0.343	60	0.004
87	Colombia	0.710	0.479	86	0.482	91	0.022
88	Iran, Islamic Republic of	0.707	0.485	92	..
89	Oman	0.705	0.309	49	..
90	Tonga	0.704
91	Azerbaijan	0.700	0.620	52	0.314	50	0.021
92	Turkey	0.699	0.542	66	0.443	77	0.028
93	Belize	0.699	0.493	97	0.024
94	Tunisia	0.698	0.523	72	0.293	45	0.010
ORTA İNSANİ GELİŞME							
95	Jordan	0.698	0.565	61	0.456	83	0.008
96	Algeria	0.698	0.412	71	..
97	Sri Lanka	0.691	0.579	58	0.419	74	0.021
98	Dominican Republic	0.689	0.510	77	0.480	90	0.018
99	Samoa	0.688
100	Fiji	0.688
101	China	0.687	0.534	70	0.209	35	0.056
102	Turkmenistan	0.686
103	Thailand	0.682	0.537	68	0.382	69	0.006
104	Suriname	0.680	0.518	74	0.039
105	El Salvador	0.674	0.495	83	0.487	93	..
106	Gabon	0.674	0.543	65	0.509	103	0.161
107	Paraguay	0.665	0.505	78	0.476	87	0.064
108	Bolivia, Plurinational State of	0.663	0.437	87	0.476	88	0.089
109	Maldives	0.661	0.495	82	0.320	52	0.018
110	Mongolia	0.653	0.563	62	0.410	70	0.065
111	Moldova, Republic of	0.649	0.569	60	0.298	46	0.007
112	Philippines	0.644	0.516	75	0.427	75	0.064
113	Egypt	0.644	0.489	85	0.024
114	Occupied Palestinian Territory	0.641	0.005
115	Uzbekistan	0.641	0.544	64	0.008
116	Micronesia, Federated States of	0.636	0.390	94
117	Guyana	0.633	0.492	84	0.511	106	0.053
118	Botswana	0.633	0.507	102	..
119	Syrian Arab Republic	0.632	0.503	80	0.474	86	0.021
120	Namibia	0.625	0.353	99	0.466	84	0.187

İGE sırası	İnsani Gelişme Endeksi (İGE) Değer	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi	
		Değer	Sıra	Değer	Sıra		
121	Honduras	0.625	0.427	89	0.511	105	0.159
122	Kiribati	0.624
123	South Africa	0.619	0.490	94	0.057
124	Indonesia	0.617	0.504	79	0.505	100	0.095
125	Vanuatu	0.617	0.129
126	Kyrgyzstan	0.615	0.526	71	0.370	66	0.019
127	Tajikistan	0.607	0.500	81	0.347	61	0.068
128	Viet Nam	0.593	0.510	76	0.305	48	0.084
129	Nicaragua	0.589	0.427	88	0.506	101	0.128
130	Morocco	0.582	0.409	90	0.510	104	0.048
131	Guatemala	0.574	0.393	92	0.542	109	0.127
132	Iraq	0.573	0.579	117	0.059
133	Cape Verde	0.568
134	India	0.547	0.392	93	0.617	129	0.283
135	Ghana	0.541	0.367	96	0.598	122	0.144
136	Equatorial Guinea	0.537
137	Congo	0.533	0.367	97	0.628	132	0.208
138	Lao People's Democratic Republic	0.524	0.405	91	0.513	107	0.267
139	Cambodia	0.523	0.380	95	0.500	99	0.251
140	Swaziland	0.522	0.338	103	0.546	110	0.184
141	Bhutan	0.522	0.495	98	0.119
DÜŞÜK İNSANİ GELİŞME							
142	Solomon Islands	0.510
143	Kenya	0.509	0.338	102	0.627	130	0.229
144	São Tomé and Príncipe	0.509	0.348	100	0.154
145	Pakistan	0.504	0.346	101	0.573	115	0.264
146	Bangladesh	0.500	0.363	98	0.550	112	0.292
147	Timor-Leste	0.495	0.332	105	0.360
148	Angola	0.486	0.452
149	Myanmar	0.483	0.492	96	0.154
150	Cameroon	0.482	0.321	107	0.639	134	0.287
151	Madagascar	0.480	0.332	104	0.357
152	Tanzania, United Republic of	0.466	0.332	106	0.590	119	0.367
153	Papua New Guinea	0.466	0.674	140	..
154	Yemen	0.462	0.312	108	0.769	146	0.283
155	Senegal	0.459	0.304	109	0.566	114	0.384
156	Nigeria	0.459	0.278	116	0.310
157	Nepal	0.458	0.301	111	0.558	113	0.350
158	Haiti	0.454	0.271	121	0.599	123	0.299
159	Mauritania	0.453	0.298	112	0.605	126	0.352
160	Lesotho	0.450	0.288	115	0.532	108	0.156
161	Uganda	0.446	0.296	113	0.577	116	0.367
162	Togo	0.435	0.289	114	0.602	124	0.284
163	Comoros	0.433	0.408
164	Zambia	0.430	0.303	110	0.627	131	0.328
165	Djibouti	0.430	0.275	118	0.139
166	Rwanda	0.429	0.276	117	0.453	82	0.426
167	Benin	0.427	0.274	119	0.634	133	0.412
168	Gambia	0.420	0.610	127	0.324
169	Sudan	0.408	0.611	128	..
170	Côte d'Ivoire	0.400	0.246	124	0.655	136	0.353
171	Malawi	0.400	0.272	120	0.594	120	0.381
172	Afghanistan	0.398	0.707	141	..
173	Zimbabwe	0.376	0.268	122	0.583	118	0.180
174	Ethiopia	0.363	0.247	123	0.562
175	Mali	0.359	0.712	143	0.558
176	Guinea-Bissau	0.353	0.207	129
177	Eritrea	0.349
178	Guinea	0.344	0.211	128	0.506
179	Central African Republic	0.343	0.204	130	0.669	138	0.512
180	Sierra Leone	0.336	0.196	131	0.662	137	0.439
181	Burkina Faso	0.331	0.215	126	0.596	121	0.536
182	Liberia	0.329	0.213	127	0.671	139	0.485

IGE sırası	İnsani Gelişme Endeksi (IGE) Değer	Eşitsizliğe Uyarlanmış IGE		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi	
		Değer	Sıra	Değer	Sıra		
183	Chad	0.328	0.196	132	0.735	145	0.344
184	Mozambique	0.322	0.229	125	0.602	125	0.512
185	Burundi	0.316	0.478	89	0.530
186	Niger	0.295	0.195	133	0.724	144	0.642
187	Congo, Democratic Republic of the	0.286	0.172	134	0.710	142	0.393
DIĞER ÜLKE VEYA TOPRAKLAR							
	Korea, Democratic People's Rep. of
	Marshall Islands
	Monaco
	Nauru
	San Marino
	Somalia	0.514
	Tuvalu
İnsani Gelişme Endeks Grubu							
	Çok yüksek insani gelişme	0.889	0.787	—	0.224	—	—
	Yüksek insani gelişme	0.741	0.590	—	0.409	—	—
	Orta insani gelişme	0.630	0.480	—	0.475	—	—
	Düşük insani gelişme	0.456	0.304	—	0.606	—	—
Bölgeler							
	Arap ülkeleri	0.641	0.472	—	0.563	—	—
	Doğu Asya ve Pasifik	0.671	0.528	—	..	—	—
	Avrupa ve Orta Asya	0.751	0.655	—	0.311	—	—
	Latin Amerika ve Karayipler	0.731	0.540	—	0.445	—	—
	Güney Asya	0.548	0.393	—	0.601	—	—
	Sahra Altı Afrika	0.463	0.303	—	0.610	—	—
En Az Gelişmiş Ülkeler							
		0.439	0.296	—	0.594	—	—
Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri							
		0.640	0.458	—	..	—	—
Dünya							
		0.682	0.525	—	0.492	—	—

NOT
Endeksler farklı yılların verilerini kullanmaktadır. Raporun tam metninin İstatistik ekinde (hdr.undp.org) verilerle ilgili notların tamamı ve veri kaynakları yer almaktadır. Ülke sınıflamaları IGE çeyreklerine dayanmaktadır: Bir ülkenin IGE değeri en üst çeyrekte ise o ülke çok yüksek gruptadır, yüzde 51-75 çeyreğinde ise yüksek gruptadır, yüzde 26-50 çeyreğinde ise orta gruptadır, en alt çeyrekte ise düşük gruptadır. Daha önceki raporlarda ise göreceli yerine kesin barajlar kullanılmıştır.